

TÜRKİYE İLE SURİYE ARASINDA MUHTEMEL DENİZ SINIRLANDIRMA ANLAŞMASI VE ETKİLERİ*

Possible Maritime Delimitation Agreement Between Türkiye and Syria and Its Effects

Tayfur YUMUŞAK*

ÖZ

8 Aralık 2024 tarihinde Suriye’de Esad Rejimi devrilmiş, ardından işbaşına gelen yeni Suriye Yönetimi ile Türkiye arasındaki ilişkiler düzelme evresine girmiştir. Böyle bir dönemde iki devlet arasında Doğu Akdeniz deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin anlaşma yapma ihtimali doğmuştur. Muhtemel anlaşmanın Türkiye’nin Finike ve Silifke arasındaki kıyı şeridi ile Suriye’nin Lazkiye ve Tartus arasındaki kıyı şeridini esas alacağı düşünülmektedir. Bu iki kıyı arasındaki deniz alanı sınırlandırılırken teamül niteliğini haiz hakça ilkeler ve bu kapsamda coğrafyanın üstünlüğü, orantılılık, kapatmama, çevreleme, adaların özel durumu gibi ilkelerin göz önünde bulundurulacağı ifade edilmektedir. Muhtemel anlaşmanın içeriği kadar etkileri de önem taşımaktadır. Böyle bir anlaşmaya KKTC’nin dâhil edilmesi halinde bu devletin -de facto- olarak tanınması, dolayısıyla Doğu Akdeniz deniz yetki alanları üzerindeki hukuki dayanaklarının pekiştirilmesi söz konusu olacaktır. Hakeza Yunanistan, GKRY ve AB tarafından savunulan ve Doğu Akdeniz’deki en uzun kıyılara sahip olan Türkiye ile KKTC’yi yok sayan Sevilla Haritası tartışmaya açılacaktır. Dolayısıyla bu sayılanların böyle bir anlaşmaya itirazlarda bulunacakları açıktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye-Suriye Deniz Sınırlandırma Anlaşması, Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları, Teamül Kuralları, Sevilla Haritası, Avrupa Birliği.

ABSTRACT

On December 8, 2024, the Assad Regime in Syria was overthrown, and subsequently, relations between the new Syrian Administration and Türkiye have entered a phase of improvement. In such a period, the possibility of signing an agreement regarding the delimitation of maritime jurisdiction areas in the Eastern Mediterranean between the two states has come up on the agenda. It is considered that the potential agreement will be based

* **Gönderi:** 10.04.2025- **Kabul:** 25.04.2025 | **Received:** 10.04.2025 - **Accepted:** 25.04.2025.

* Dr., Uluslararası Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye ✉ tayfur.yumusak@hotmail.com • ORCID 0000-0002-7901-5090.

Atf Şekli / Cite As: YUMUŞAK, Tayfur (2025). Türkiye ile Suriye Arasında Muhtemel Deniz Sınırlandırma Anlaşması ve Etkileri. ÇÜHAD, (7), 84-109.

İntihal / Plagiarism: Bu makale bir intihal engelleme yazılımı aracılığıyla denetlenmiş ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / This article has been checked via a plagiarism prevention software and reviewed by at least two referees.

Bu eser Creative Commons Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

on the coastline between Türkiye's Finike and Silifke and the coastline between Syria's Latakia and Tartus. It is stated that while delimiting the maritime area between these two coasts, equitable principles having a customary nature and within this scope, principles such as the superiority of geography, proportionality, non-closure, encirclement, and the special status of the islands will be taken into consideration. The effects of the potential agreement are as important as its content. If the TRNC is included in such an agreement, this could lead to the de facto recognition of this state, thereby strengthening the legal basis for its maritime jurisdiction claims in the Eastern Mediterranean. Likewise, the Seville Map, which is supported by Greece, the GCASC., and the EU, and which disregards Türkiye and the TRNC—despite Türkiye having the longest coastline in the Eastern Mediterranean—will be opened to debate. Consequently, it is evident that those mentioned will raise objections to such an agreement.

Keywords: Türkiye-Syria Maritime Delimitation Agreement, Eastern Mediterranean Maritime Jurisdiction Areas, Customary Rules, Seville Map, European Union.

GİRİŞ

2000'li yılların başında hidrokarbon rezervlerinin keşfedilmesi ile Doğu Akdeniz'in önemi artmıştır¹. Petrol ve gaz kaynaklarının işletilmesi bakımından kıyı devletleri tarafından yetkili alanın tespiti yoluna gidilmiş ancak Doğu Akdeniz'in coğrafi olarak dar bir deniz olması nedeniyle çakışan deniz yetki alanları sorunu ortaya çıkmıştır². Bu uyuşmazlıkların ilgili kıyı devletleri arasında yapılacak bir deniz sınırlandırma anlaşması ile çözüme kavuşturulması mümkündür³.

Türkiye - Suriye Doğu Akdeniz'de kıyıdaş iki devlettir. Bu iki devlet arasında deniz sınırlandırma anlaşması henüz akdedilmemiştir⁴. Bu durum Türkiye - Suriye arasındaki ilişkilerin seyrinden kaynaklanmıştır⁵. 15 Mart 2011 tarihinde Suriye'de ortaya çıkan iç savaş neticesinde iki devlet arasındaki ilişkiler bozulmuş, ardından kesilmiştir⁶. Bu durum, iç savaşın sürdüğü 14 yıl boyunca devam etmiştir. 8 Aralık 2024 tarihinde Esad Rejimi'nin yıkılması ile iç savaş sona ermiş, Türkiye - Suriye arasındaki ilişkiler düzelme evresine girmiştir⁷. Buna müteakip iki devlet arasında Doğu Akdeniz

¹ YAYCI, Doğu Akdeniz, s. 11.

² STOCKER, s. 580; ŞAFAK, Değişen Dengeler, s. 16; BALIK, s. 95; ARIDEMİR, ALLI, s. 194; YUMUŞAK, Doğu Akdeniz 332.

³ SALİ, s. 41.

⁴ ARIDEMİR, ALLI, s. 197; KANAT, GÜRDAL, s. 33.

⁵ KANAT, GÜRDAL, s. 33.

⁶ “Daha önce Hatay’ın statüsüne ilişkin anlaşmazlık nedeniyle sekteye uğrayan deniz sınırı belirleme süreci, 2011 yılında Türkiye-Suriye ilişkilerinin bozulmasıyla tamamen kesintiye uğramıştı. Hatta iki ülkenin 12 millik karasularını ayıracak yan sınır bile bu nedenlerle belirlenememiştir.”, açıklamalar için bkz. ACER, Türkiye-Syria Agreement; Doktrinden başka açıklamalar için bkz. ATACAN, s. 1; ARIDEMİR, ALLI, s. 197; ARICIOĞLU, s. 65.

⁷ ATACAN, s. 21; ARICIOĞLU, s. 66.

deniz yetki alanları üzerine sınırlandırma anlaşması yapılması ihtimali doğmuştur⁸. Bugünkü şartlarda böyle bir anlaşmanın yapılması muhtemel görünmektedir⁹.

Muhtemel anlaşma bakımından her iki devletin deniz alanlarına ilişkin iç düzenlemelerine ilişkin açıklamalar yapılmalıdır. Türkiye'nin karasuları genişliği 20 Mayıs 1982 tarihli 2674 sayılı Karasuları Kanunu ile kural olarak 6 mil olarak belirlenmiştir¹⁰. Ancak Kanun ile Bakanlar Kuruluna belirli denizlerde bütün özellikler ve hakkaniyet ilkesi göz önünde tutularak 6 milin üzerinde karasuları ilan etme yetkisi tanınmıştır¹¹. Anılan bu yetkiye dayanarak Bakanlar Kurulu Türkiye'nin karasularını Akdeniz'de 12 mil olarak ilan etmiştir¹².

Karasuları dışındaki deniz alanları bakımından Türkiye, Doğu Akdeniz'de ilk olarak 21 Eylül 2011 tarihinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ile ikinci olarak 27 Kasım 2019 tarihinde Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti ile kıta sahanlığı sınırlandırma anlaşmaları yapmıştır. Türkiye ile KKTC arasında akdedilen "Kıta Sahanlığı Sınırlandırma Anlaşması" ile Akdeniz'deki kıta sahanlıklarının bir bölümünün 27 coğrafi koordinatın birleştirilmesiyle elde edilen bir çizgi ile sınırlandırıldığı hüküm altına alınmıştır¹³. Ancak belirtilen sınırın doğusunda iki devletin henüz sınırlandırmadıkları kıta sahanlığı alanları bulunmaktadır. Bu alanlar, Türkiye - Suriye arasında yapılması muhtemel sınırlandırma anlaşması ile netlik kazanacaktır. Türkiye ile Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti arasında "Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası" imzalanmıştır¹⁴. Mutabakat Muhtırası 34 16 13, 720 kuzey enlemi ve 26 19 11, 640 doğu boylamı ile 24 09 07, 9 kuzey enlemi ve 26 39 06, 3 doğu boylamı arasındaki deniz alanlarını sınırlandırmaktadır¹⁵. Mutabakat

⁸ "Yeni Suriye geçici hükümetinin kurulması ve Türkiye ile iyi ilişkiler içinde olmasıyla birlikte deniz sınırlarının belirlenmesinin gündeme gelmesi normal karşılanmalıdır.", açıklamalar için bkz. ACER, Türkiye-Syria Agreement.

⁹ Muhtemel anlaşma niyeti belirtilmiştir, bkz. REUTERS, Turkey Aiming for Maritime Agreement with Syria, Transport Minister says, T. 24.12.2024, <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkey-aiming-maritime-agreement-with-syria-transport-minister-says-2024-12-24/> (E.T. 05.04.2025).

¹⁰ RESMÎ GAZETE, S. 17708, T. 29.5.1982. Uluslararası hukuk bakımından karasuları, kıyı devletlerinin kara ülkesini çevreleyen ve üzerinden egemen haklar kullandıkları deniz alanıdır. Karasularından üçüncü devletlerin yapacakları zararsız geçişler ile yargılama yetkisinin kullanılması bakımından kıyı devletinin egemenlik yetkisine bazı sınırlandırmalar getirilmiştir. Bunun dışında kalan hususlarda karasuları üzerinde kıyı devletinin tam ve münhasır egemenlik yetkisi bulunmaktadır. Egemenlik kullanılacak alan deniz yatağı, toprak altı ve bunun üzerindeki hava sahasıdır, doktrindeki açıklamalar için bkz. YÜCEL, s. 86; DEMİR, s. 74; ŞAHİN, s. 707; BOZYEL, s. 15; ÖCAL, s. 51. Kaynak için bkz. 1982 B.M. DENİZ HUKUKU SÖZLEŞMESİ, m. 2.

¹¹ 2674 s. KARASULARI KANUNU, m. 1/3.

¹² RESMÎ GAZETE, S. 17708, T. 29.5.1982, Mükerrer.

¹³ Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasında Akdeniz'de Kıta Sahanlığının Sınırlandırılması Hakkında Anlaşma, m. 1, bkz. RESMÎ GAZETE, S. 28437, T. 10.10.2012, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/10/20121010-3.htm> (E.T. 05.04.2025).

¹⁴ Türkiye Cumhuriyeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılması Hakkında Mutabakat Muhtırası için bkz. RESMÎ GAZETE, S. 30971, T. 7.12.2019, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191207-3.pdf> (E.T. 05.04.2025).

¹⁵ Mutabakat Muhtırası, m. 1.

Muhtırası, Birleşmiş Milletler'e (BM) gönderilmiş, akabinde 30 Eylül 2020 tarihinde tescil ettirilmiştir. Ancak dönemin Suriye Yönetimi tarafından bu Muhtıra'ya itiraz edilmiştir¹⁶.

Suriye, 16 Ağustos 1981 tarihli bir düzenleme ile karasuları genişliğini 35 mile çıkarmıştır. Ancak bu genişlik, 19 Kasım 2003 tarihli ve 28 sayılı "Suriye Arap Cumhuriyeti'nin Karasularında Ulusal Egemenliğinin Belirlenmesine İlişkin Kanun" ile değişikliğe uğramıştır¹⁷. Söz konusu Kanun ile Suriye karasuları esas hatlardan itibaren 12 mil olarak belirlenmiştir¹⁸. Kıyıdan açık denizlere doğru 200 mile kadar olan deniz alanı münhasır ekonomik bölge olarak belirlenmiştir¹⁹. Suriye, bu Kanun ile daha önce 35 mil olarak ilân ettiği karasularını 12 mile indirmiştir²⁰. Sınırları belirtilmemiş olmakla birlikte bitişik bölge, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge alanlarına sahip olduğunu hüküm altına almıştır²¹. Bu alanların sınırlarıyla ilgili olarak esas hatlardan itibaren ölçülecek mesafeler verilmek suretiyle dış sınırların tespit edildiği anlaşılmaktadır²². Komşu kıyı devletleriyle yan sınırların tespiti sorununa değinilmemiştir. Ancak bu durum, ilgili kıyı devleti olan Türkiye ile konunun müzakere edilmesi ihtiyacını ortadan kaldırmaz²³. Aksine kıyıları yan yana olan bu iki devlet bakımından sınırlandırma anlaşması yapılması gerekmektedir²⁴.

Yukarıda zikredilen Kanun sonrasında Suriye, 24 Mart 2011 ile 5 Ekim 2011 tarihlerinde kendi kıyılarının ötesindeki deniz alanlarını üç parsel ayırarak bu alanlarda petrol arama ve çıkarma ihaleleri düzenlemiştir²⁵. Suriye ihaleye açtığı alanları ülkesinin karasuları ve münhasır ekonomik bölgesinin bir bölümü olarak tanımlamıştır²⁶. Ancak ihale için açılan sahalar, Türkiye'nin deniz yetki alanlarının bir kısmı ile çakışmaktadır²⁷. Çakışma, sahaların kuzey sınırı ile Türkiye - Suriye kara sınırının bitiminden itibaren genel batı istikametinde yaklaşık 30 mil mesafeye kadar uzanmaktadır²⁸. Aynı şekilde, 27 Nisan

¹⁶ UN DIGITAL LIBRARY, Letter dated 29 April 2020 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General, <https://digitallibrary.un.org/record/3862113?v=pdf> (E.T. 05.04.2025); Doktrinden açıklamalar için bkz. MİRA, s. 29.

¹⁷ Suriye, deniz alanlarını gösteren 28 sayılı Suriye Arap Cumhuriyeti'nin Karasularında Ulusal Egemenliğinin Belirlenmesine İlişkin Kanun'u B.M'ye göndermiş, akabinde Kanun B.M. tarafından yayınlanmıştır, bkz. https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/syr_2003e.pdf (E.T. 05.04.2025).

¹⁸ 28 SAYILI KANUN, m. 4.

¹⁹ 28 SAYILI KANUN, m. 21.

²⁰ 28 Sayılı Kanun ile getirilen 12 mil hükmünden önce yürürlükte olan 16 Ağustos 1981 Tarihli ve 37 sayılı Karasularının Genişletilmesine Dair Kanun'a göre Suriye karasularının genişliği 35 mil olarak belirlenmiştir, bkz. 37 SAYILI KANUN, m. 1, <https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/publications/E.87.V.3.pdf>, (E.T. 05.04.2025); Doktrinden açıklamalar için bkz. BAŞEREN, Doğu Akdeniz, s. 25; GÜNGÖREN, s. 170.

²¹ 28 SAYILI KANUN bkz. Bitişik bölge için m. 19; Münhasır ekonomik bölge için bkz. m. 21; Kıta sahanlığı için bkz. m. 26; Doktrinden açıklamalar için bkz. YAYCI, Doğu Akdeniz, s. 25; BAKIR, s. 51.

²² 28 SAYILI KANUN, m. 19 ve 21.

²³ UĞUR, s. 42.

²⁴ UĞUR, s. 30.

²⁵ YAYCI, Mavi Vatan, s. 182.

²⁶ YAYCI, Doğu Akdeniz, s. 26.

²⁷ YAYCI, Mavi Vatan, s. 182; ÖCAL, s. 134.

²⁸ YAYCI, Doğu Akdeniz, s. 26.

2012 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu kararıyla ilan edilen ve Türkiye Petrol Anonim Ortaklığı'na (TPAO) verilen petrol ruhsat sahaları ile de çakışma söz konusudur²⁹. Türkiye bu durumun önüne geçmek için 27 Mart 2018 tarihli bir mektup ile Doğu Akdeniz'deki kıta sahanlığı alanının sınırlarını belirten koordinatları BM'ye sunmuştur³⁰. Sunulan koordinatlara dönemin Suriye Yönetimi tarafından itiraz edilmiştir³¹. İtiraz, Türkiye'nin belirttiği kıta sahanlığının dış sınırlarına ilişkindir. Bu kapsamda Türkiye'nin yaptığı bildirimin Suriye üzerinde bağlayıcı herhangi bir etkisinin bulunmadığı ve Suriye'nin egemenlik haklarını hiçbir şekilde etkilemeyeceği vurgulanmıştır.

Suriye tarafından ileri sürülen itiraz, o dönem iki devlet arasındaki gergin ve kopuk ilişkilerin bir yansımasıdır. Günümüzde iki devlet arasındaki ilişkiler, Esad Rejimi'nin yıkılmasından sonra ivme kazanmakta ve giderek gelişmektedir³². Bu koşullarda, Türkiye - Suriye kendi aralarında yapacakları bir sınırlandırma anlaşması ile deniz yetki alanlarını belirleyebilir, belirsizliği ortadan kaldırırlar.

I. MUHTEMEL ANLAŞMA

A. Anlaşmanın Konusu Olan Deniz Alanının Tespit Edilmesi

Türkiye - Suriye arasında karasuları ve kıta sahanlığı yan sınırının başlangıç noktası, Türkiye ile Fransa arasında gerçekleştirilen sınır anlaşması ile belirlenmiştir. 23 Haziran 1939 tarihli "Türkiye ile Suriye Arasında Arazi Mesalinin Kat'i Surette Hallini Mutazammın Anlaşma"ya göre Türkiye - Suriye kara sınırı, Karaduran Deresi'ni izleyerek Akdeniz'de sona ermektedir³³. Dolayısıyla Türkiye - Suriye kıta sahanlığı ile kara suları yan sınırının başlangıç noktasının söz konusu Anlaşma ile belirlendiğini söylemek mümkündür. Buna mukabil sınırın bitiş noktası ve bitiş noktasına kadar takip ettiği güzergâh Anlaşma ile belirlenmemiştir³⁴. Karaduran Deresi'nin denize döküldüğü noktadan başlayan Türkiye - Suriye kıta sahanlığının yan sınırı, Türkiye'nin 18 Mart 2020 tarihli Notasının ekindeki haritaya göre Türkiye - KKTC kıta sahanlığı sınırının doğuda sona erdiği noktaya kadar düz bir hat boyunca devam etmektedir³⁵. Türkiye - Suriye kıta sahanlığı sınırının sona ereceği nokta, Türkiye

²⁹ YAYCI, Mavi Vatan, s. 182.

³⁰ UN DIGITAL LIBRARY, Letter dated 27 March 2018 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General, <https://docs.un.org/en/a/72/820> (E.T. 05.04.2025).

³¹ Dönemin Suriye Yönetimi, Türkiye tarafından belirtilen kıta sahanlığının dış sınırına itiraz etmiştir, bkz. UN DIGITAL LIBRARY, Letter dated 10 September 2018 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General, <https://docs.un.org/en/A/73/388> (E.T. 05.04.2025).

³² ATACAN, s. 21; ARICIOĞLU, s. 66.

³³ 23 Haziran 1939 tarihli Türkiye ile Suriye Arasında Arazi Mesalinin Kat'i Surette Hallini Mutazammın Anlaşma, m. 1/b, kaynak için bkz. RESMÎ GAZETE, S. 4249, T. 04.07.1937.

³⁴ ŞAFAK, Değişen Dengeler, s. 16.

³⁵ UN DIGITAL LIBRARY, Letter dated 18 March 2020 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General, <https://digitallibrary.un.org/record/3856643?v=pdf> (E.T. 05.04.2025).

- KKTC / Türkiye - Suriye / KKTC - Suriye sınırlarının birleşim noktası olacaktır³⁶. Ancak dönemin Suriye Yönetimi, Türkiye'nin sınır deklarasyonuna da itiraz etmiştir³⁷.

Yukarıda ifade edildiği üzere Türkiye - Suriye arasında yan sınır tespitine ilişkin anlaşma bulunmamakla birlikte bugün anılan bölgede fiili bir karasuları yan sınırının oluşmuş olması muhtemeldir. Nitekim 9 Haziran 1971 tarihli "Türkiye - Suriye Hudut Komisyonu Toplantıları Protokolü"nde iki devlet vatandaşlarının bölgede balık avlamaları ya da zararsız geçiş haklarını kullanmaları sırasında her bir devletin egemenliği altındaki karasularında uluslararası hukuka uygun davranmaları gerektiği vurgulanmıştır³⁸. Bugün fiili uygulama olmasına rağmen iki devlet arasında yan sınır başlangıç ve bitiş noktaları tespit eden bir anlaşma akdedilmesi gerekmektedir.

Yan sınırların tespitinden sonra muhtemel anlaşmanın konu edineceği deniz alanının tespiti gerekmektedir. Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre Türkiye'nin Finike ile Silifke arasındaki kıyı şeridi ve Suriye'nin Lazkiye ile Tartus arasındaki kıyı şeridi arasındaki alan sınırlandırma anlaşmasının konusu olmalıdır³⁹. Bu deniz alanının sınırlandırılmasının hangi kurallar ya da ilkeler üzerinden yapılacağına ilişkin açıklamalarla devam edilecektir.

B. Uluslararası Hukuk Teamül Kuralları Bakımından Sınırlandırmanın Yapılması

Karasuları, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge deniz alanlarının ne şekilde sınırlandırılacağına ilişkin 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde hükümler bulunmaktadır⁴⁰. Ancak

³⁶ ARIDEMİR, ALLI, s. 199.

³⁷ UN DIGITAL LIBRARY, Letter dated 29 April 2020 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General, <https://digitallibrary.un.org/record/3862113?v=pdf> (E.T. 05.04.2025).

³⁸ Türkiye - Suriye Hudut Komisyonu Toplantıları Protokolü, m. 14; Doktrinden açıklamalar için bkz. ŞAFAK, Değişen Dengeler, s. 17.

³⁹ YAYCI, Suriye.

⁴⁰ Karasularının sınırlandırılmasına ilişkin hüküm şu şekildedir: "İki devletin kıyıları bitişik veya karşı karşıya olduğunda, aralarında aksine anlaşma olmadıkça, bu devletlerden ne birinin ne de diğerinin kendi karasularını, bütün noktaları bu iki devletin her birinin karasularının genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatların en yakın noktalarından eşit uzaklıkta bulunan orta hattın ötesine uzatmaya hakkı yoktur. Bununla beraber bu hüküm, tarihi hakların veya diğer özel durumların varlığı nedeniyle, her iki devletin karasularının başka şekilde sınırlandırılmasının gerekli olduğu durumlarda uygulanmaz.", 1982 BM DENİZ HUKUKU SÖZLEŞMESİ, m. 15; Münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırılmasına ilişkin hüküm şu şekildedir: "1- Kıyıları bitişik veya karşı karşıya bulunan devletlerarasında münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırılması, hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşmak amacıyla, Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'nün 38. maddesinde belirtildiği şekilde uluslararası hukuka uygun olarak anlaşma ile yapılacaktır. 2- Uygun bir süre içerisinde bir anlaşmaya varamadıkları takdirde ilgili devletler XV. Kısımda öngörülen usullere başvuracaklardır. 3- 1. paragrafta öngörülen anlaşma akdedilinceye kadar ilgili devletler, anlayış ve işbirliği ruhu içerisinde, pratik çözüm getiren geçici düzenlemelere girişmek ve bu geçiş süresi içerisinde nihai anlaşmanın akdini tehlikeye düşürmemek veya engellemek için ellerinden gelen gayreti göstereceklerdir. Geçici düzenlemeler, nihai sınırlandırmaya halel getirmeyecektir. 4- İlgili devletlerarasında yürürlükte olan bir anlaşma varsa, münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırılmasına ilişkin sorunlar bu anlaşmaya uygun olarak çözümlenecektir.", 1982 BM DENİZ HUKUKU SÖZLEŞMESİ, m. 74; Kıta sahanlığının sınırlandırılmasına ilişkin hüküm şu şekildedir: "1- Kıyıları bitişik veya karşı karşıya bulunan devletlerarasında kıta sahanlığının sınırlandırılması, hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşmak amacıyla, Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'nün 38. maddesinde belirtildiği şekilde uluslararası hukuka uygun olarak anlaşma ile yapılacaktır. 2- Uygun bir süre içerisinde bir anlaşmaya varamadıkları takdirde ilgili devletler XV. Kısımda öngörülen usullere başvuracaklardır. 3- 1. paragrafta öngörülen anlaşma akdedilinceye kadar ilgili devletler, anlayış ve işbirliği ruhu içerisinde, pratik çözüm getiren geçici düzenlemelere girişmek ve bu geçiş süresi içerisinde nihai anlaşmanın akdini tehlikeye düşürmemek veya engellemek için ellerinden gelen gayreti göstereceklerdir. Geçici düzenlemeler, nihai sınırlandırmaya halel getirmeyecektir. 4- İlgili devletlerarasında yürürlükte olan bir anlaşma varsa, kıta sahanlığının sınırlandırılmasına ilişkin sorunlar bu anlaşmaya uygun olarak çözümlenecektir.", 1982 BM DENİZ HUKUKU SÖZLEŞMESİ, m. 83.

gerek Türkiye gerek Suriye bu Sözleşme'ye taraf değildir. Bununla birlikte her iki devletin sürekli itiraz etmediği teamül niteliğini haiz kurallar, taraflar arasında yapılması muhtemel sınırlandırma anlaşması bakımından uygulama alanı bulabilir⁴¹. Bu kapsamda ilgili teamül kurallarına ilişkin açıklamalar yapılmalıdır.

Deniz alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin ilk teamül kuralı sınırlandırmanın bir anlaşma ile yapılmasıdır. Nitekim uluslararası içtihat bakımından bu kural teyit edilmiştir⁴². Ancak burada anlaşma yapılmasının öngörülmüş olması, taraflara mutlak bir sonuca varmaları yükümü getirmemektedir⁴³.

İkinci teamül kuralı, sınırlandırmanın hakça ilkelere göre yapılmasıdır⁴⁴. Uluslararası içtihat bakımından bu husus da teyit edilmiştir⁴⁵. Hakça ilkeler, uluslararası hukuk uygulaması içerisindeki boşlukları ve yetersizlikleri aynı hukuk iç düzeni mantığı çerçevesinde gidermeye çalışan bir ilkedir⁴⁶. Hakça ilkeler, hukukun bir ögesi olarak uygulanır ve hukukun içinde kalınarak sorunları çözmeye çalışır⁴⁷. Hakça ilkelerin hukukun bir parçası olarak uygulanması, bu ilkelerin soyut adalet fikrinin ötesinde somut anlamlara da sahip olmasını gerektirir⁴⁸. Dolayısıyla, hakça ilkeler salt soyut ve nispi düşünceleri yansıtmanın ötesinde pozitif bir hukuk kuralı olarak hukukun üstünlüğüne hizmet eder⁴⁹. Yani sınırlandırma uyuşmazlıklarında hakça ilkelerin uygulanması yalnızca soyut anlamdaki adaletin uyuşmazlık sürecinde akılda tutulması değil pozitif hukuk kurallarının somut olaya uygulanması

⁴¹ BÖLÜKBAŞI, s. 292.

⁴² *North Sea Continental Shelf, Judgment, I.C.J. Reports 1969, p. 3, s. 53*. Bu teamül kuralı 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde de öngörülmüştür, bkz. m. 74 ve 83.

⁴³ *North Sea Continental Shelf, Judgment, I.C.J. Reports 1969, p. 3, s. 48*. Bunun dışında Divan, Maine Körfezi davasında da benzer sonuca ulaşmış, deniz alanlarını sınırlandırma ameliyesinin tek taraflı işlem olmadığını belirtmiştir, bkz. *Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area, Judgment, I. C.J. Reports 1984, p. 246, s. 57*; Doktrinde bu karara karşıt görüş sunulmuş, sınırlandırma işleminin tek taraflı yetki ile ilan edilmesini engelleyen bir hükmün olmadığı ileri sürülmüştür, bkz. ALPER, s. 32.

⁴⁴ ROTHWELL, STEPHENS, s. 401; Türkiye'nin yaklaşımı bakımından: "Türkiye'nin ... hukuki argümanları, hem genel olarak Deniz Sınırlandırma Hukuku'na hem de Doğu Akdeniz'in özel bağlamına uygulanmasına ilişkindir. Türkiye, genellikle "hakkaniyet ilkesi" ve "hakkaniyetli çözüm" üzerinde güçlü bir şekilde durmaktadır. Bu, açıkça uluslararası teamül hukukuyla şekillenen ve 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin ilgili maddelerinde yer alan ana sınırlandırma kuralıdır ve ilgili tüm uluslararası içtihatlarda onaylanmıştır.", açıklamalar için bkz. ACER, Legal Approach, s. 108; Ayrıca bkz. KIRVAL, ÖZKAN, s. 109.

⁴⁵ Uluslararası Adalet Divanı, eşit uzaklık ilkesinin uygulanmasının uluslararası hukuk bakımında zorunlu bir uygulama olmadığına hükmetmiş, bunun yerine hakça ilkeleri esas alarak kararını vermiştir, bkz. *North Sea Continental Shelf, Judgment, I.C.J. Reports 1969, p. 3, 47*; *Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya/Malta), Judgment, I. C.J. Reports 1985, p. 13, s. 47*; Divan 2009 yılında Romanya ile Ukrayna arasında bir yöntem geliştirmiştir. Bu yöntem günümüzde standart yöntem haline gelmiştir. Yöntem, komşu ya da karşılıklı kıyılara sahip iki devletin en yakın kara noktalarından geçecek şekilde geçici bir eşit uzaklık hattının çizilmesini, bu hattın ilgili koşullar ve orantılılık gerekleri doğrultusunda hakkaniyet gözetilerek düzeltilmesini ve nihayetinde düzeltilmiş hattın iki devletin kıyı uzunlukları ile deniz alanları oranları arasında bariz bir orantısızlığa yol açıp açmadığını kontrol eden bir doğrulama aşamasını içermektedir, bkz. *Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), Judgment, I.C.J. Reports 2009, p. 61, s. 74*; Standart yöntem haline gelen bu yaklaşım diğer davalarda da uygulanmıştır, *Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua) and Land Boundary in the Northern Part of Isla Portillos (Costa Rica v. Nicaragua), Judgment, I.C.J. Reports 2018, p. 139, s. 55*; Divan'ın 2009 yılından itibaren belirlediği metot, standart yaklaşım haline gelmiştir, açıklamalar için bkz. TANAKA, s. 268; Doktrinden başka açıklamalar için bkz. YIALLOURIDES, 38; EVANS, s. 259; YAYCI, Mavi Vatan, 278.

⁴⁶ YÜKSEKGÖNÜL, s. 62.

⁴⁷ *Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area, Judgment, I. C.J. Reports 1984, p. 246, s. 36*.

⁴⁸ YUMUŞAK, Doğu Akdeniz s. 330.

⁴⁹ YÜKSEKGÖNÜL, s. 88.

anlamını da içerir⁵⁰. Hakça ilkeler belirlenirken sınırlandırmanın ilgili ve özel tüm durumların göz önünde bulundurularak yapılması esas alınır⁵¹. İlgili ve özel durumlardan kastedilen i-) coğrafi özellikler, ii-) coğrafya dışı özellikler ve iii-) başkaca faktörlerdir⁵². Bunlara ilişkin açıklamalarla devam edilecektir.

- Coğrafi özellikler, esasında coğrafyanın üstünlüğü ilkesine dayanmaktadır⁵³. Bu kapsamda coğrafyayı değiştirme imkânı bulunmadığından yapılacak olan her türlü sınırlandırmanın, coğrafi yapıya uygun olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bir devletin deniz alanları üzerindeki egemenlik iddiasının ön koşulu, iddia sahibi devletin denize kıyısının bulunmasıdır⁵⁴. Bundan sonra kıyıların biçimi, kıyıların karşılıklı ya da yan yana durumları, kıyıların uzunluğu, kıyıları arasındaki uzaklık, karasal sınırın bulunduğu yer gibi hususlarda dikkate alınarak sınırlandırma işlemleri yapılır⁵⁵. Bu kapsamda adalar önem arz etmektedir⁵⁶. Uluslararası içtihat bakımından ada ile kıta ülkeleri arasında yapılan sınırlandırmalarda ortay hattın ters tarafında kalan adalara dar bir kıta sahanlığı ya da yalnızca karasuları bırakılmasına ilişkin kararlar bulunmaktadır⁵⁷. Daha açık bir ifade ile ilgili ve özel tüm durumlar göz önünde tutularak adalara kıta sahanlığı üzerinde tam etki, kısmi etki tanınabilir ya da hiç etki tanınmayabilir⁵⁸. Adaların yakınlığının yanı sıra adaların

⁵⁰ YUMUŞAK, Doğu Akdeniz s. 330; Ayrıca bkz. “Hakça ilkeler ile hakkaniyet kavramları birbirinden farklıdır. Şöyle ki hakça ilkeler, Uluslararası Adalet Divanı Statüsü’nün 38. maddesinde yer alan teamül kurallarından bir tanesidir. Hakkaniyet ve nısfet ise 2. paragrafında düzenlenmiş ayrı bir kaynaktır. Hakkaniyet ve nısfet tarafların rızası halinde uyumsuzluk konusuna uygulanır ve hukuk dışı verilerinde göz önünde bulundurularak karar verilmesini sağlar. Oysa hakça ilkeler hukukun bir parçasını oluşturur ve uyumsuzluk konusuna uygulanması için tarafların rızasına gerek yoktur.”, açıklamalar için bkz. YUMUŞAK, Doğu Akdeniz s. 330.

⁵¹ *Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya/Malta)*, Judgment, I. C.J. Reports 1985, p. 13, s. 47; Doktrinden açıklamalar için bkz. TANAKA, s. 272; AÇIKGÖNÜL, s. 50; ROTHWELL, STEPHENS, s. 402; ERCİYES, SÜMER, s. 461.

⁵² Doktrinde hakça ilkeler bakımından bazı örnekler sayılmıştır, “Hakça ilkelere örnek olarak “coğrafyanın yeniden şekillendirilmemesi”, “adaların ilgili koşul olarak dikkate alınması”, “kara denize hâkimdir”, “çakışan deniz yetki alanları taraflardan birinin tek taraflı iradesiyle belirlenemez”, “coğrafyanın üstünlüğü” gibi ilkelerden söz edilmektedir.”, açıklamalar için bkz. AÇIKGÖNÜL, s. 48; Doktrinden başka açıklamalar için bkz. DOST, s. 388; BÖLÜKBAŞI, s. 313; ÖCAL, s. 61.

⁵³ KÜTÜKÇÜ, KAYA, s. 87.

⁵⁴ YUMUŞAK, Doğu Akdeniz s. 330.

⁵⁵ Buna ilişkin uluslararası içtihat kararlarına bkz. *Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya/Malta)*, Order of 21 March 1984, I.C.J. Reports 1984, p. 162, s. 20; RIAA, *Arbitration Between Barbados and the Republic of Trinidad and Tobago*, T. 11.4.2006, 314. paragraf; Türkiye’nin yaklaşımı bakımından “Türkiye, ... deniz sınırlandırılmasında uluslararası içtihatlarda belirlenen hakkaniyetli ilkeleri de vurgulamaktadır. Türkiye’nin bu ilkeleri Doğu Akdeniz örneğine nasıl uyguladığı, Türkiye’nin hukuki yaklaşımının birçok önemli yönünü ortaya koymaktadır. Türkiye’nin argümanlarında dikkat çeken çarpıcı coğrafi faktör, Türkiye ile komşularının kıyı uzunlukları arasındaki büyük farklılıktır. Türkiye’ye göre, bu coğrafi faktör, Türkiye’ye daha geniş deniz alanları (kıta sahanlığı/MEB) tahsis edilmesini sağlamak için saygı gösterilmesi gereken bir unsur olarak öne çıkmaktadır.”, açıklamalar için bkz. ACER, Legal Approach, s. 108.

⁵⁶ TANAKA, s. 280; ROTHWELL, STEPHENS, s. 404.

⁵⁷ Uluslararası içtihat için bkz. RIAA, *Delimitation of the Continental Shelf Between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the French Republic (UK - France)*, s. 327; *Delimitation of the Maritime Boundary in the Bay of Bengal (Bangladesh/Myanmar)*, Judgment, ITLOS Reports 2012, p. 4, s. 275; *Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)*, Judgment, I.C.J. Reports 2009, p. 61, s. 65; *Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua)* and *Land Boundary in the Northern Part of Isla Portillos (Costa Rica v. Nicaragua)*, Judgment, I.C.J. Reports 2018, p. 139, s. 177.

⁵⁸ “... Bir devletin anakara karasuları içinde kalan adalar tam etki, anakaraya yakın ve fakat karasuları dışında konumlanmış adalar kısmi etki göstermektedir. Ortay hat üzerinde veya yakınında konumlanmış adalar, diğer değerlendirmelere göre etki gösterebilecekleri gibi tam veya kısmi etki de gösterebilirler. Diğer devletin anakarasına yakın adalar ise kısmi etki gösterebilecekleri gibi etki gösterebilirler. Adalar, konumları itibarıyla bir diğer açıdan,

büyüklüğü, ekonomik yaşanabilirliği, adalarda barınma ve nüfusun çokluğu gibi unsurlarda göz önünde bulundurulmaktadır⁵⁹.

- Coğrafya dışı özellikler jeolojik, jeomorfolojik durumlar ve özellikle doğal uzantı durumu, balıkçılık kaynakları, çevresel veriler, deniz seyrüseferi hak ve çıkarları, savunma hak ve çıkarları, ekonomik veriler, tarihsel hakların varlığı, ortak mineral ve petrol yataklarının varlığı, sosyal, ekonomik ve demografik faktörlerdir⁶⁰.
- Nihayetinde başkaca faktörlerden kastedilen orantılılık ile kapatmama ilkeleridir⁶¹. Doktrinde orantılılık ilkesi temel olarak iki devletin kıyı uzunlukları arasındaki oran ile bu devletlere verilen kıta sahanlıkları ve münhasır ekonomik bölge alanları arasındaki oranın birbirine yakın olması gerekliliğini ifade eder⁶². Kapatmama ilkesi ise bir devletin yakınındaki deniz alanının bir başka devletin yetki alanı olarak kabul edilmemesi anlamına gelmektedir⁶³.

Türkiye - Suriye arasında deniz yetki alanları tespit edilirken hakça ilkeler esas alınmalıdır. Bu kapsamda “coğrafyanın üstünlüğü”, “kapatmama ilkesi” ve “orantılılık ilkesi” göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun için iki devlet arasında öncelikle bir sınırlandırma anlaşmasının akdedilmesi, akabinde anlaşma içerisinde bu ilkelere yer verilmesi gerekmektedir.

Yukarıda ifade edildiği üzere muhtemel anlaşma, Türkiye’nin Finike ile Silifke arasındaki kıyı şeridi ve Suriye’nin Lazkiye ile Tartus arasındaki kıyı şeridi arasındaki alanı konu edinecektir⁶⁴. Türkiye, Doğu Akdeniz’deki 533 mil kıyı uzunluğu ile Doğu Akdeniz’in en uzun kıyılarına sahiptir⁶⁵. Suriye’nin kıyı uzunluğu ise 86 mildir⁶⁶. Bu durum sınırlandırmada coğrafi özellikler bakımından kıyıların uzunluğunun göz önünde bulundurulmasını zorunlu kılmaktadır. Şu halde iki devlet arasında

doğru taraftaki adalar, ortay hatta yakın adalar ve ters taraftaki adalar olarak üçe ayrılıp, etki değerlendirilmesine tabi tutulmaktadır”, açıklamalar için bkz. AHNISH, s. 364; Türkiye’nin yaklaşımı bakımından: “Kıbrıs Adası, Türkiye ile kıyaslandığında çok daha kısa kıyılara sahip olduğu için, Türkiye’ye kıyasla sınırlı deniz alanları verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Türkiye, tüm bu gelişmelerin sonunda, kendi haklarını korumak için sınırlandırma anlaşmaları yapma ve kaynaklarla ilgili faaliyetlerde bulunma dışında başka bir seçeneği kalmadığını belirtmektedir.”, açıklamalar için bkz. ACER, Legal Approach, s. 109. Doktrinden diğer açıklamalar için bkz. TANAKA, s. 281; ÖZBEK, s. 145; ERDEM, s. 24; SAĞLAM, s. 41; BÖLÜKBAŞI, s. 429; BAYILLIOĞLU, s. 192.

⁵⁹ YUMUŞAK, Doğu Akdeniz s. 331; ÇAMYAMAÇ, s. 73.

⁶⁰ TANAKA, s. 285-289; PAZARCI, s. 100; YUMUŞAK, Doğu Akdeniz, s. 331. Bu yöndeki uluslararası yargı kararı için bkz. *Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya)*, Order of 20 February 1979, I.C.J. Reports 1979, p. 3, 81. paragraf.

⁶¹ BÖLÜKBAŞI, s. 314.

⁶² TANAKA, s. 274; KAPOOR, KERR, s. 77; DOST, s. 388; Orantılılık ilkesine ilişkin karar için bkz. *Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya)*, Order of 20 February 1979, I.C.J. Reports 1979, p. 3, s. 18.

⁶³ KÜTÜKÇÜ, KAYA, s. 88; YUMUŞAK, Doğu Akdeniz, s. 331; Kapatmama ilkesine ilişkin karar için bkz. RIAA, *Arbitration Between Barbados and the Republic of Trinidad and Tobago*, s. 336.

⁶⁴ YAYCI, Suriye.

⁶⁵ “Doğu Akdeniz’deki kıyı ölçümleri ise şu şekildedir: Doğu Akdeniz’in genişliği 554 mil; Kuzey - Güney Hattı Uzunluğu 340 mil; Türkiye’nin kıyı uzunluğu 533 mil; Suriye’nin kıyı uzunluğu 86 mil; Lübnan’ın kıyı uzunluğu 125 mil; İsrail’in kıyı uzunluğu 128 mil; Mısır’ın kıyı uzunluğu 528 mil.”, açıklamalar için bkz. ABDULLAHZADE, s. 133.

⁶⁶ ABDULLAHZADE, s. 133.

eşit uzaklık çizgisi yerine coğrafyanın üstünlüğü ve orantılılık ilkeleri bakımından hakça ilkelere göre bir sınır çizgisi tespit edilmelidir.

Normal koşullarda kıyıları yan yana olan devletlerarasındaki yan sınır kıyıya çizilen dik bir çizgi ile belirlenmektedir. Ancak Türkiye - Suriye sınırında bu sınırı etkileyecek özel bir koşul bulunmaktadır. Sınırın son bulunduğu noktadan kuzeye doğru kıyı kesimi, denize doğru çıkıntı yapmaktadır⁶⁷. Bu da muhtemel anlaşma kapsamında çizilecek sınırın hakça ilkeler bakımından Türkiye lehine düzeltilmesini gerektirmektedir⁶⁸.

Türkiye - Suriye arasında yapılması muhtemel sınırlandırma anlaşmasının KKTC'yi de ilgilendireceği açıktır⁶⁹. Bu kapsamda olaya Türkiye – KKTC – Suriye özelinde de yaklaşılmalıdır. Zira Türkiye - Suriye arasında yan sınır anlaşması yapılması gerekirken, kıyıları karşılıklı olan KKTC ile Suriye arasında da bir sınırlandırma anlaşması yapılması gerekmektedir⁷⁰. Üçlü ilişki bakımından bu hususa dikkatli yaklaşılması gerekmektedir⁷¹. Bu kapsamda Türkiye ile Suriye'nin kıta ülkeleri oldukları, KKTC'nin ise ada devleti olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Coğrafi özellikler bakımından adaların özel durumu bu noktada önem taşımaktadır. Uluslararası içtihat bakımından kıta ülkesi ile adalara eşit etki tanınmasına dikkatli yaklaşılmaktadır⁷². Bu yönde şekillenen devlet uygulamalarına göre adalara genellikle karasuları ya da dar bir kıta sahanlığı deniz alanı tanınmaktadır. Bu durum Türkiye ile KKTC arasında yapılan Mutabakat Muhtırası'nda da göz önünde bulundurulmuş, kıta ülkesi Türkiye ile ada ülkesi KKTC arasındaki sınırlandırma hakça ilkelere uygun yapılmıştır⁷³. Şu halde Türkiye - Suriye arasında yapılması muhtemel anlaşmada KKTC'yi ilgilendiren hususlar bu şekliyle dikkate alınmalıdır. Bunun dışında Türkiye'nin Finike ile Silifke arasındaki kıyı şeridi ve Suriye'nin Lazkiye ile Tartus arasındaki kıyı şeridi arasındaki denizalanı, KKTC'nin ince uzantısı niteliğindeki Karpaz Burnu'nu kesmektedir⁷⁴. Karpaz Burnu'nun gerek Türkiye'nin gerek Suriye'nin deniz alanlarının önünü kesmemesi gerekmektedir. Konuya kapatmama ilkesi kapsamında

⁶⁷ ARIDEMİR, ALLI, s. 197.

⁶⁸ ARIDEMİR, ALLI, s. 197.

⁶⁹ YAYCI, Suriye.

⁷⁰ ARIDEMİR, ALLI, S. 199.

⁷¹ “Her şeyden önce, olası bir anlaşmanın, Türkiye ile KKTC arasında 2011 yılında imzalanan Kıta Sahanlığı Sınırlandırma Anlaşması'nda uygulanan hukuki ilkelerle çelişmemesi gerekir. Aksi takdirde, Türkiye'nin Doğu Akdeniz ve Ege Denizi'nde deniz sınırlarının belirlenmesi için yıllardır uluslararası hukuk çerçevesinde savunduğu ilkelerle çelişilmiş olur ve bu durum Türkiye'nin hukuki pozisyonuna zarar verebilir. Başka bir deyişle, olası bir deniz yetki alanı sınırlandırma süreci KKTC kıyılarına yakın alanları kapsıyorsa, KKTC'nin bu sürecin taraflarından biri olması gerekir; KKTC'nin muhtemel deniz yetki alanlarının görmezden gelinmesi doğru olmayacaktır.”, açıklamalar için bkz. ACER, Türkiye-Syria Agreement.

⁷² RIAA, *Delimitation of the Continental Shelf Between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the French Republic (UK - France)*, s. 327; *Delimitation of the Maritime Boundary in the Bay of Bengal (Bangladesh/Myanmar)*, Judgment, ITLOS Reports 2012, p. 4, s. 275; *Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)*, Judgment, I.C.J. Reports 2009, p. 61, s. 65; *Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua)* and *Land Boundary in the Northern Part of Isla Portillos (Costa Rica v. Nicaragua)*, Judgment, I.C.J. Reports 2018, p. 139, s. 177.

⁷³ İlgili Anlaşma Giriş Kısmı: “... Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti, Akdeniz'de kıta sahanlığı sınırlandırmasının hakça ilkeler esasına göre yapılmasını kabul ederek ... anlaşmışlardır”.

⁷⁴ YAYCI, Suriye.

yaklaşılmalıdır. Karpaz Burnu'nun karasuları ile çevrenmesi ve sınırının bu şekilde oluşturulması gerekmektedir⁷⁵. Bu durum, hakça ilkelere de uygun bir çözüm olarak karşımıza çıkmaktadır⁷⁶.

II. ANLAŞMANIN MUHTEMEL ETKİLERİ

A. İlgili Kıyı Devletleri Bakımından

Türkiye - Suriye arasında yapılması muhtemel sınırlandırma anlaşması, ilk olarak Yunanistan ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) tarafından savunulan *Sevilla Haritası* görüşünü tartışmaya açacaktır⁷⁷. Bu Harita, Avrupa Birliği (AB) tarafından Sevilla Üniversitesi Denizcilik Coğrafyası Profesörleri Juan Luis Suárez de Vivero ile Juan Carlos Rodríguez Mateos'a hazırlatılan bir haritadır⁷⁸. Harita, "Avrupa Deniz Yetki Alanları" başlığıyla hazırlanmış; Yunanistan ile GKRY'nin resmi görüşleri ışığında Kıbrıs'ın deniz yetki alanları çizilmiştir⁷⁹. Harita'da, sınır çizgileri belirlenirken kıta ülkeleri ile adalara eşit etki tanınmıştır⁸⁰. Daha açık bir ifade ile kıta ülkesi Türkiye ile Türkiye kıyılarına Yunan ana kıtasından daha yakın olan *Girit, Kaşot, Kerpe, Rodos* ve *Meis* Adaları eşit etkiye sahip kabul edilmiştir⁸¹. Buradan hareketle Yunanistan ülkesinin dış sınırı Adalar kabul edilmiş, Adalar ile Türkiye kıyıları arasında eşit uzaklık çizgisine göre sınırlandırma yapılmıştır⁸². Güneye doğru inen deniz alanı Yunanistan'ın deniz alanı olarak kabul edilmiştir⁸³. Bu şekliyle *Sevilla Haritası*, Doğu Akdeniz'de en uzun kıyı uzunluğuna sahip olan Türkiye'yi Antalya Körfezi açıklarında 41.000 km'lik bir alana hapsetmek istemektedir⁸⁴. Ancak *Sevilla Haritası*'ndaki yaklaşım uluslararası hukuk ilke ve kaideleri ile bağdaşmamaktadır⁸⁵. Zira uluslararası içtihat bakımından eşit uzaklık çizgisinin ters tarafında kalan adalara tam/eşit etki tanınmamaktadır⁸⁶. Aslında Yunanistan'da bunun farkındadır. Zira Yunanistan ile Mısır arasında imzalanan Münhasır Ekonomik Bölge Sınırlandırma Anlaşması bakımından Yunanistan

⁷⁵ YAYCI, Suriye.

⁷⁶ SALİ, s. 44.

⁷⁷ GÖZÜGÜZELLİ, s. 46; GÜRDAL, İNCE, s. 1029.

⁷⁸ GÜRDAL, İNCE, s. 1029.

⁷⁹ AYZAZ-AVAN, s. 104.

⁸⁰ GÜRDAL, İNCE, s. 1029.

⁸¹ YAYCI, Doğu Akdeniz, s. 19; GÖZÜGÜZELLİ, s. 51.

⁸² "Sevilla haritası hukuki bir dayanak değil sadece bir üniversitenin öneri olarak yayınladığı haritadır. MEB'ler ikili anlaşmalarla tarafların mutabakata vardığı ve hukuki dayanak oluşturdukları bölgelerdir. Dolayısı ile herhangi bir üçüncü tarafın bu konuda bir yetkisi söz konusu değildir. Sevilla haritası Yunanistan'ın aykırı taleplerine dayanak oluşturmaya çalıştığı hukuki bir dayanağı ve uygunluğu olmayan bir iddiadır.", açıklamalar için bkz. GÜRDAL, İNCE, s. 1029.

⁸³ MİRA, s. 18; GÜRDAL, İNCE, s. 1029; YAYCI, Doğu Akdeniz, s. 20.

⁸⁴ AYZAZ-AVAN, s. 104; ERÇAKICA, s. 33.

⁸⁵ BAYILLIOĞLU, s. 192.

⁸⁶ Uluslararası içtihat için bkz. RIAA, *Delimitation of the Continental Shelf Between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the French Republic (UK - France)*, s. 327; *Delimitation of the Maritime Boundary in the Bay of Bengal (Bangladesh/Myanmar)*, Judgment, ITLOS Reports 2012, p. 4, s. 275; *Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)*, Judgment, I.C.J. Reports 2009, p. 61, s. 65; *Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua)* and *Land Boundary in the Northern Part of Isla Portillos (Costa Rica v. Nicaragua)*, Judgment, I.C.J. Reports 2018, p. 139, s. 177.

kendi tezleri ile çelişkiye düşmüş, bu kapsamda Adalara sınırlı etki tanıyan ilgili Anlaşmayı imzalamıştır⁸⁷.

Türkiye - Suriye arasında yapılması muhtemel sınırlandırma anlaşması ile hukuki dayanaktan yoksun *Sevilla Haritası* ilgili kıyı devletleri bakımından tartışmaya açılacaktır. Bu sebeple muhtemel anlaşmaya Yunanistan'ın itirazda bulunacağı açıktır⁸⁸.

GKRY, 2003 yılında Mısır⁸⁹, 2007 yılında Lübnan⁹⁰ ve 2010 yılında İsrail⁹¹ ile sınırlandırma anlaşmaları yapmıştır. Bu anlaşmaları yaparken *Sevilla Haritası*'ndaki eşit uzaklık çizgisini esas almış⁹² ve Türkiye'yi yok saymıştır⁹³. Ancak hakça ilkeleri, bu kapsamda coğrafyanın üstünlüğü, kapatmama, orantılılık ilkeleri ile adaların özel durumunu göz önünde bulundurmeyen *Sevilla Haritası*'nın uluslararası hukuk ilke ve kaidelerine aykırı olduğu açıktır⁹⁴. Bunun dışında GKRY, zaruret hali

⁸⁷ Yunanistan ile Mısır Arasında Münhasır Ekonomik Bölge Sınırlandırma Anlaşması, T. 06.08.2020, m. 1, <https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/GRCEGY.pdf> (E.T. 05.04.2025); Doktrinden açıklamalar için bkz. ACER, Doğu Akdeniz, s. 24; LIKA, s. 7.

⁸⁸ E-KATHIMERINI.COM, Greece Rejects Proposed Turkey - Syria Maritime Deal As Illegitimate, T. 24.12.2024, <https://www.ekathimerini.com/politics/foreign-policy/1257186/greece-rejects-proposed-turkey-syria-maritime-deal-as-illegitimate/> (E.T. 05.04.2025); Yunanistan'ın itirazı bakımından bu devletin Doğu Akdeniz'de kıyıları olan bir taraf olup olmadığı tartışması yapılmalıdır. Doktrinde bu soruya şu şekilde cevap verilmiştir: “Doğu Akdeniz’in coğrafi özellikleri dikkate alındığında, Yunanistan’ın Doğu Akdeniz’de deniz yetki alanı talep etmesine olanak sağlayacak bir kıyısı yoktur. Zira Yunanistan bir “takımda ülkesi” olmadığı gibi, Yunanistan bizzat kendisi Doğu Akdeniz’de hak talep edebileceğini iddia ettiği adaların, Adalar Denizi’nde olduğunu Uluslararası Hidrografi Örgütü’ne bildirmiştir. ... Yunanistan’ın Doğu Akdeniz’de kıyısı olduğunun kabul edilmesi ihtimalinde dahi Doğu Akdeniz’e bakan Yunan adalarının kıyı uzunluklarının toplamı sadece 167 km’dir. Nitekim Yunanistan bir takımda devleti olmadığı için deniz yetki alanlarının sınırlandırılması sürecinde ana karasının esas alınması gerekmektedir.”, bkz. YAYCI, Mavi Vatan, s. 136. Biz de bu görüşe katılmaktayız.

⁸⁹ GKRY ile Mısır arasındaki Münhasır Ekonomik Bölge Sınırlandırma Anlaşması, T. 17.03.2003, <https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/EGY-CYP2003EZ.pdf> (E.T. 05.04.2025); Türkiye bu Anlaşma’ya 2 Mart 2004 Tarih ve 2004/Turkuno DT4739 sayılı Nota ile itiraz etmiştir, açıklamalar için bkz. BAŞEREN, Ege Sorunları, s. 12.

⁹⁰ GKRY ile Lübnan arasındaki Anlaşma BM’ye tescil ettirilmemiştir. Zira Anlaşma 2009 yılında GKRY tarafından onaylanmış ancak Adadaki Kıbrıslı Türkleri içermeyen herhangi bir anlaşmayı reddeden Türkiye ile diplomatik ilişkileri sürdürmek amacıyla Lübnan tarafından onaylanmamıştır, bu yönde açıklamalar için bkz. UN DEVELOPMENT PROGRAMME, The Maritime Boundaries And Natural Resources of The Republic of Lebanon, s. 32, <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/lb/Legal-section-1-6.pdf> (E.T. 05.04.2025); Ancak Lübnan, deniz yetki alanlarının sınırlarını belirten bir bildirim 19 Ekim 2010 tarihinde BM’ye sunmuştur. Bu şekliyle ilgili Anlaşma’nın Lübnan tarafından onaylanıp onaylanmamasının bir anlamı kalmamıştır, bkz. YAYCI, Doğu Akdeniz, s. 28; Türkiye GKRY ile Lübnan arasındaki Anlaşma’ya itiraz etmiştir, bkz. T.C. Dışişleri Bakanlığı, NO:18 - 30 Ocak 2007, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’nin Doğu Akdeniz’deki Ülkelerle Deniz Yetki Alanlarını İlgilendiren İkili Anlaşmalar Yapma Gayretlerini Hk., https://www.mfa.gov.tr/no_18---30-ocak-2007_-guney-kibris-rum-yonetimi_nin-dogu-akdeniz_deki-ulkelerle-deniz-yetki-alanlarini-ilgilendiren-ikili-anlasmalar-yapma-gayretlerini-hk_-tr.mfa (E.T. 05.04.2025).

⁹¹ GKRY ile İsrail arasındaki Münhasır Ekonomik Bölge Sınırlandırma Anlaşması, T. 17.12.2010, <https://treaties.un.org/pages/showDetails.aspx?objid=08000002802d12b7> (E.T. 05.04.2025); Türkiye, bu Anlaşma’ya itiraz etmiştir, bkz. T.C. Dışişleri Bakanlığı, No: 288, 21 Aralık 2010, İsrail ile GKRY Arasında İmzalanan MEB Anlaşması Hk., https://www.mfa.gov.tr/no_-288_-21-aralik-2010_-israil-ile-gkry-arasında-imzalanan-meb-anlaşması-hk_-tr.mfa (E.T. 05.04.2025).

⁹² Eşit uzaklık ilkesinin esas alınması bakımından GKRY ile Mısır arasındaki Anlaşma, m. 1/a; GKRY ile Lübnan arasındaki Anlaşma, m. 1; GKRY ile İsrail arasındaki Anlaşma, m. 1/a.

⁹³ “GKRY, tek taraflı hamleleri ile BMDHS 74 ve 83. maddelerden doğan muhataplarla görüşme yükümlülüğünü ve yine BMDHS’nin 300. maddesinden doğan iyiniyetli hareket etme yükümlülüğünü ihlal etmektedir.”, açıklamalar için bkz. BARDAKÇI, s. 86; Ayrıca bkz. YAYCI, Doğu Akdeniz, s. 17.

⁹⁴ Yunanistan ile Mısır arasında 6 Ağustos 2020 tarihinde imzalanan Münhasır Ekonomik Bölge Sınırlandırma Anlaşması ile *Girit, Rodos, Kaşot, Kerpe* Adalarına sınırlı etki tanınmıştır. Bu şekliyle Yunanistan kendi tezleriyle çelişkiye düşmüştür, açıklamalar için bkz. ACER, Doğu Akdeniz, s. 24.

hukuksal gerekçesi ile Kıbrıslı Türkleri/KKTC'yi yok saymaktadır. Ancak aşağıda yer verildiği üzere zaruret halinin hukuki şartları oluşmamıştır.

Türkiye hem Sevilla Haritası'nda yer alan eşit uzaklık çizgisi ilkesine hem de zaruret hali hukuksal gerekçesine sürekli itiraz etmiştir⁹⁵. Bu itirazları doğrultusunda Türkiye Doğu Akdeniz'de sınırlandırma anlaşmaları yapmaktadır. İlk Anlaşma 2011 yılında KKTC ile akdedilmiştir⁹⁶. Ardından 2019 yılında Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti ile sınırlandırma anlaşması yapılmıştır⁹⁷. Üçüncü sınırlandırma anlaşmasının Suriye ile yapılması halinde Yunanistan ile GKRY'nin Doğu Akdeniz'de uygulamaya çalıştıkları *Sevilla Haritası*, ilgili kıyı devletleri bakımından tartışmaya açılacaktır. Dolayısıyla Yunanistan gibi GKRY'nin de muhtemel anlaşmaya itirazda bulunacağı açıktır⁹⁸.

Muhtemel anlaşma bakımından Suriye, Yunanistan ile GKRY'nin *Sevilla Haritası*'ndaki deniz alanlarına göre %20 oranında daha fazla deniz alanı kazanacaktır⁹⁹. Bu da 1.604 km²'lik deniz alanına tekabül etmektedir. Bir başka ifade ile GKRY ile sınırlandırma anlaşması yapılması halinde Suriye, 8.775 km²'lik deniz alanına sahip olacaktır¹⁰⁰. Buna karşı; Türkiye ile bu anlaşmanın yapılması halinde %12,5 daha fazla alana tekabül eden 9.779 km²'lik deniz alanına sahip olacaktır¹⁰¹. Aynı şekilde Türkiye de yaklaşık Kıbrıs Adası büyüklüğünde bir deniz alanına sahip olacaktır; bu da 7.660 km²'lik bir deniz alanına tekabül etmektedir¹⁰². Dolayısıyla muhtemel anlaşma hem Türkiye'nin hem Suriye'nin çıkarına görünmektedir.

Muhtemel anlaşma KKTC bakımından da önem arz etmektedir. KKTC'nin anlaşmaya dahil edilmesi ve Türkiye - Suriye - KKTC arasında bir sınırlandırma anlaşması yapılması halinde KKTC'nin Suriye tarafından *de facto* tanınması söz konusu olacaktır¹⁰³. Bu da Kıbrıs Adası'nın yalnızca GKRY'den ibaret olmadığını görüşünü kuvvetlendirecek aynı zamanda KKTC'nin Doğu Akdeniz deniz yetki alanları üzerine hak ve yetkilerinin bulunduğunu ortaya koyacak bir adım olacaktır¹⁰⁴.

⁹⁵ Amerika Birleşik Devletleri, Sevilla Haritası'nın hiçbir hukuki değeri olmadığını açıklamıştır, ANADOLU AJANSI, "US: Seville Map has no legal significance", T. 22.09.2020, <https://www.aa.com.tr/en/americas/us-seville-map-has-no-legal-significance/1980947> (E.T. 25.03.2025); Doktrinden açıklamalar için bkz. GÜRDAL, İNCE, s. 1026.

⁹⁶ Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasında Akdeniz'de Kıta Sahaneliğinin Sınırlandırılması Hakkında Anlaşma; Doktrinden açıklamalar için bkz. SALI, s. 52; ŞAHİN, s. 60; ALDEMİR, ALLI, s. 197.

⁹⁷ Bkz. Mutabakat Muhtırası; Doktrinden açıklamalar için bkz. MİRA, s. 19; KANAT, GÜRDAL, s. 38; GÜRDAL, İNCE, s. 1029.

⁹⁸ E-KATHİMERİNİ.COM, Cyprus Warns Turkey - Syria Maritime Deal Could Violate International Law, T. 24.12.2024, <https://www.ekathimerini.com/politics/foreign-policy/1257189/cyprus-warns-turkey-syria-maritime-deal-could-violate-international-law/> (E.T. 05.04.2025).

⁹⁹ YAYCI, Mavi Vatan, s. 184.

¹⁰⁰ YAYCI, Suriye.

¹⁰¹ YAYCI, Suriye.

¹⁰² YAYCI, Suriye.

¹⁰³ YAYCI, Suriye.

¹⁰⁴ "Eğer KKTC de Türkiye-Suriye deniz sınırı anlaşmasına dâhil edilebilirse, bu durum yalnızca Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin maksimalist taleplerinin ve KKTC'nin haklarını gasp etmesinin önüne geçmekle kalmayacak, aynı zamanda Suriye'nin KKTC'yi en azından fiilen tanımamasının da önünü açabilecektir.", ACER, Türkiye-Syria Agreement.

Türkiye - Suriye arasındaki muhtemel anlaşma, Doğu Akdeniz'deki kıyı devletlerini olumlu anlamda etkileme olanağına sahiptir. Örneğin Türkiye ile yapılan sınırlandırma anlaşması ile Libya; Yunanistan ile yapılacak anlaşmaya göre 16.700 km² daha fazla deniz alanı kazanmıştır¹⁰⁵. GKRY yerine Türkiye ile sınırlandırma anlaşmaları yapılmış olsaydı Mısır 21.303 km², Lübnan 1.620 km², İsrail 4.515 km² daha fazla deniz alanına sahip olacaktı¹⁰⁶. Henüz bir sınırlandırma anlaşması yapmamış olan devletlerden Filistin'in 8.510 km² daha fazla deniz alanına sahip olması mümkündür¹⁰⁷. Bu durum ilgili kıyı devletlerinin *Sevilla Haritası*'ndaki ada ile kıta ülkelerine eşit etki tanıyan yaklaşımı sorgulamalarına neden olacaktır.

B. Avrupa Birliği (AB) Bakımından

Doğu Akdeniz'de AB'nin varlığı, esas olarak GKRY'nin Birliğe üye olması nedeniyle söz konusudur¹⁰⁸. Nitekim 1 Mayıs 2004 tarihinde GKRY, AB'ye üye olmuştur¹⁰⁹. Süreç içerisinde AB, GKRY'nin Doğu Akdeniz'e ilişkin görüşlerini paylaşmaya ve savunmaya başlamıştır¹¹⁰. Bilindiği üzere AB mevzuatı bakımından üye devletlerin deniz alanları üzerinde Birliğin tasarruf yetkisi bulunmaktadır¹¹¹. Bu açıklamalar ışığında Türkiye - Suriye arasında yapılması muhtemel sınırlandırma anlaşmasına AB'nin yaklaşımı önem taşımaktadır.

AB, GKRY tarafından ileri sürülen zaruret hali hukuksal gerekçesini kabul etmiştir¹¹². Bu şekilde, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tek ve yasal hükümeti olarak GKRY'yi tanımakta, Ada'da yaşayan

¹⁰⁵ YAYCI, Suriye.

¹⁰⁶ YAYCI, Suriye.

¹⁰⁷ YAYCI, Suriye.

¹⁰⁸ Yunanistan'ın da 1 Ocak 1981 tarihinden itibaren AB'ye üye olduğu akla gelebilir. Ancak Doğu Akdeniz'de Yunanistan kıta ülkesinin kıyıları bulunmayıp Yunan Adalarının kıyıları bulunmaktadır. Adaların kıyıları Doğu Akdeniz'de taraf olma hüviyeti vermez, açıklamalar için bkz. YAYCI, Mavi Vatan, s. 136. Bu sebeple AB'nin Doğu Akdeniz'deki esas varlığı GKRY üzerinden şekillenmektedir.

¹⁰⁹ EUR-LEX, Katılım Andlaşması,

¹¹⁰ 1 Ocak 1981 tarihinde Yunanistan'ın üyeliğinden itibaren AB'nin yaklaşımı, GKRY'nin görüşlerini tamamen savunan/paylaşan bir hale dönüşmeye başlamıştır, bkz. AKBAYRAK, s. 44; Doktrinde bu yönde diğer açıklamalar için bkz. HATİP, s. 49; KEDİKLİ, DENİZ, s. 406; AYAZ-AVAN, s. 104; YAYCI, Doğu Akdeniz, s. 17; ÖCAL, s. 156; Yunanistan'ın, veto ile karar alma mekanizmasını çalışamaz hale getireceği yönündeki tehditleri AB'yi, GKRY'nin lehinde kararlar almaya mecbur etmiştir. Yunanistan, GKRY'nin AB'ye üyelik yolunun açılması karşısında nihai vetosunu çekmiştir, bkz. AB KONSEYİ, Helsinki Zirvesi Sonuç Bildirgesi, T: 10.12.1999, m. 9, https://www.europarl.europa.eu/summits/hel1_en.htm (E.T. 05.04.2025).

¹¹¹ "Zira Birliğin dış sınırları içinde yer alan bölgelerde Birliğin kuralları geçerli olmasından hareketle bir tür ortak egemenlik alanı tesis edilmiştir. Bu durumu balıkçılık, çevre, deniz taşımacılığı, doğal kaynakların korunması ve işletilmesini düzenleyen Birlik politikalarında gözlemlemek olasıdır.", açıklamalar için bkz. ŞAFAK, Değişen Dengeler, s. 29; benzer yönde açıklamalar için bkz. ÖZGEN, s. 104; YAYCI, Doğu Akdeniz, s. 2; ŞAFAK, Doğu Akdeniz, s. 54.

¹¹² AB KOMİSYONU, 1998 İlerleme Raporu, T. 27.11.1998, s. 20, https://enlargement.ec.europa.eu/turkey-regular-report-1998_en (E.T. 05.04.2025); Zaruret haline ilişkin açıklamalar için bkz. PAPASTYLIANOS, The Cypriot Doctrine of Necessity, s. 313; KYRIAKOU, SKOUTARIS, s. 387; PAPASTYLIANOS, Emergency Law, s. 113; EMILIANIDES, s. 66; KOMBOS, s. 6; TRIMIKLINIOTIS, DEMETRIOU, s. 28; STAVSKY, s. 343; NECATİGİL, s. 50; TALMON, s. 37; ÖZERSAY, s. 32; ARSAVA, s. 50.

Kıbrıslı Türkleri ve bunların kurmuş oldukları KKTC'yi yok saymaktadır¹¹³. Dolayısıyla Doğu Akdeniz'de yapılan ya da yapılacak sınırlandırma anlaşmalarında Kıbrıslı Türkler/KKTC hesaba katılmamaktadır. Ancak uluslararası hukukun zaruret hali için aramış olduğu i-) tek olanak ve son çare olma, bu kapsamda mevcut hukuk düzeni ile giderilmeyecek bir tehdit ya da acil durumun varlığı halinde başvurulma, ii-) meşru ve yasal otorite tarafından uygulanma, iii-) ilgili devletin katkı vermemesi şartları oluşmamıştır¹¹⁴. Dolayısıyla zaruret hali hukuksal gerekçesine bağlı olarak GKRY'nin Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tek ve yasal hükümeti olarak kabulü uluslararası hukuk ilke ve kaideleri ile bağdaşmamaktadır.

AB tarafından yayınlanan ilk belgelerde garantör devlet Türkiye, Kıbrıs Adası'nda işgalci olarak nitelendirilmiştir¹¹⁵. Devam eden belgelerde her ne kadar bu ifadeye yer verilmemişse de Türkiye'den GKRY'yi Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tek ve yasal hükümeti olarak tanıması talep edilmektedir¹¹⁶. Aday devlet statüsünde bulunan Türkiye'ye, üyelik süreci bakımından bu durum şart olarak sunulmaktadır¹¹⁷. Türkiye bu talepleri şu ana dek yerine getirmemiştir¹¹⁸. Buna karşın AB, Türkiye'nin üyelik sürecine ilişkin sekiz fasılda müzakerelerin açılmamasına, herhangi bir faslın geçici olarak kapatılmamasına

¹¹³ GKRY'nin zaruret hali hukuksal gerekçesini ileri sürdüğü olaylar silsilesi şu şekildedir: Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve Kıbrıslı Türk ve Rum toplumları arasında Kurucu Andlaşmalar akdedilmiş, bu Andlaşmalara uygun şekilde 16 Ağustos 1960 tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur. Kurucu Andlaşmalardan kastedilen Zürih Andlaşmaları (Garanti Andlaşması, İttifak Andlaşması ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Temel Yapısına İlişkin Andlaşması) ile Londra Andlaşması'dır, bkz. YUMUŞAK, Kıbrıs, s. 989; Kurucu Andlaşmalar'a göre devlet organlarına ve kamu idarelerine her iki toplumdaki belirli bir oranda katılım sağlanması öngörülmüş, bu şekilde Türk ve Rum toplumlarının ortaklığına dayalı Kıbrıs Cumhuriyeti devleti tarih sahnesine atılmıştır, bkz. T.C. Dışişleri Bakanlığı, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Temel Yapısına İlişkin Andlaşma, m. 1 – 16, https://www.mfa.gov.tr/kibris-cumhuriyetinin-temel-yapisi_zurih_11-subat-1959_tr.mfa (E.T. 05.04.2025); Bu düzen üç yıl kadar sürmüştür. Ancak Kıbrıslı Türkler ile beraber yaşamak istemeyen, onları devlet organları ile kamu idarelerindeki görevlerinden atmak isteyen Kıbrıslı Rumlar; 30 Kasım 1963 tarihinde Anayasayı değiştirme girişiminde bulunmuş, bu girişim Türkler tarafından reddedilince Adada Türklere karşı şiddet hareketlerini başlatmışlardır, bkz. VATANSEVER, s. 1512; Bir tedhiş ortamı yaratılmış, bu ortamda Türkler sindirilmiş, ardından usullere aykırı bir şekilde tek taraflı olarak Kıbrıs Anayasası değiştirilmiştir. Değişiklikler ile beraber Türkler, devlet organlarından ve kamu idarelerinden atılmış, yok sayılmışlardır. Bu değişiklik Kıbrıs'ı kuran Kurucu Andlaşmalara ve Kıbrıs Anayasası'na aykırıdır. Buna karşın Kıbrıslı Rumlar hem görüşlerini hem de uygulamalarını zaruret hali hukuksal gerekçesine dayandırmışlardır. Adadaki Kıbrıslı Türkleri yok sayan bu görüşe göre Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tek ve yasal hükümeti GKRY'dir, Nitekim bu görüş AB tarafından da benimsenmiştir. bkz. ARSAVA, s. 50.

¹¹⁴ Zaruret halinin şartlarının oluştuğunu savunan görüş, bunu Kıbrıslı Türkler'in devlet organlarından ve kamu idarelerinden çekilmelerine bağlamaktadır. Çekilme nedeniyle devlet organlarının işlevlerinin yerine getiremediğini, bu nedenle zaruret halinin şartlarının yerine geldiğini savunmaktadırlar, bu yönde açıklamalar için bkz. PAPASTYLIANOS, The Cypriot Doctrine of Necessity, s. 315; KOMBOS, s. 6; EMILIANIDES, s. 82; PAPASTYLIANOS, Emergency Law, s. 113; KYRIAKOU, SKOUTARIS, s. 388; Ancak, bu konuda düzenlemeler getiren 2001 Uluslararası Haksız Fiilden Ötürü Devletlerin Sorumluluğuna Dair Taslak m. 33 ve uluslararası içtihat göz önüne alındığında Kıbrıs sorunu özelinde zaruret haline ilişkin şartların oluşmadığı anlaşılabacaktır, açıklamalar bkz. STAVSKY, s. 358; NECATİGİL, s. 56; ÖZERSAY, s. 70; TALMON, 38.

¹¹⁵ AB KOMİSYONU, 1998 İlerleme Raporu (30.11.1998), s. 20.

¹¹⁶ AB KONSEYİ, Brüksel Zirvesi Sonuç Bildirgesi, T. 16.7.2004, s. 11, https://www.europarl.europa.eu/summits/pdf/bru0404_en.pdf (E.T. 05.04.2025).

¹¹⁷ AB KONSEYİ, Avrupa Topluluğu ve Üye Devletleri Türkiye Deklarasyonu, S. C/05/243, T. 21.09.2005, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/pres_05_243 (E.T. 05.04.2025); Ancak bu durum yalnızca Türkiye'ye özeldir. Zira; “AB'nin daha önceki Avusturya, Finlandiya ve İsveç ile yapılan katılma andlaşmalarında böyle bir koşul konulmamış ve Türkiye'nin yeni üye devletlerle ilişkileri fiili uygulamalarla yürütülmüş olmasına rağmen AB bu kez bir Uyum Protokolü yapılmasında ısrarcı olmuştur.”, açıklamalar için bkz. PAZARCI, s. 268.

¹¹⁸ T.C. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, Ek Protokol ve Deklarasyon Metni, T. 29.7.2005, <https://www.mfa.gov.tr/ek-protokol-ve-deklarasyon-metni.tr.mfa> (E.T. 05.04.2025).

ilişkin kararı onaylamıştır¹¹⁹. AB, günümüze kadar Türkiye'nin üyelik sürecini GKRY'nin tanınması sürecine bağlayan kararlar almaktadır¹²⁰. Ancak Türkiye görüşlerinden vazgeçmemiş, GKRY'nin tanınması anlamına gelen bir işlemi günümüze kadar gerçekleştirmemiştir¹²¹.

AB'nin taraflı yaklaşımı, Doğu Akdeniz deniz yetki alanları bakımından da kendisini göstermektedir¹²². AB, GKRY'nin egemen devlet olarak Doğu Akdeniz'de sınırlandırma anlaşmaları yapabileceğini kabul etmekte; bu anlaşmalara Türkiye'nin itiraz edemeyeceğini ileri sürmektedir. Örneğin, GKRY'nin Lübnan ile akdettiği münhasır ekonomik bölge sınırlandırma anlaşmasına Türkiye, Kurucu Andlaşma hükümleri ve uluslararası hukuk ile bağdaşmadığı gerekçesiyle itiraz etmiştir¹²³. AB, bu itirazın GKRY'nin anlaşma yapma hakkını sorgulamak anlamına geldiğini vurgulamış, Türkiye'nin bu konudaki görüşlerini değerlendirmemiştir¹²⁴. Yanı sıra GKRY'nin ilan ettiği münhasır ekonomik bölgede hidrokarbon kaynakları aramasının, bu bölgede arama yapmak üzere AB şirketlerine lisans vermesinin Türkiye tarafından engellenmesini; 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne, AB müktesebatına ve GKRY'nin ikili anlaşmalar yapma, doğal kaynaklar ile ilgili arama yapma ve bunlardan yararlanmayı da kapsayan egemenlik haklarına aykırı bulmuştur¹²⁵. Buna karşın Türkiye'nin kendisine ait deniz yetki alanlarında sondaj faaliyetleri yürütmesi AB tarafından kınanmıştır. Gerekçe

¹¹⁹ AB KONSEYİ, Brüksel Zirvesi Sonuç Bildirgesi, T. 14.12.2006, s. 3, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/doc_06_3 (E.T. 05.04.2025).

¹²⁰ AB Komisyonu son tarihli İlerleme Raporu'nda da benzer ifadelerle yer vermiştir: “Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni tanımayı ve bu ülke ile işbirliği yapmayı reddetmeye devam etmiştir. AB Zirvesinin ve Komisyonun müteaddit çağrılarına rağmen Türkiye, Avrupa Topluluğu ve Topluluğa Üye Devletler tarafından 21 Eylül 2005 tarihinde yapılan Bildiri'de ve Aralık 2006 ile Aralık 2015 tarihli olanlar da dâhil, Konsey sonuçlarında belirlenen yükümlülüklerini hâlâ yerine getirmemiştir. Türkiye, Ortaklık Anlaşması'na Ek Protokol'ün tam olarak ve ayrımcılık yapmaksızın uygulanmasını sağlama yükümlülüğünü yerine getirmemiş olup Kıbrıs Cumhuriyeti ile doğrudan taşımacılık bağlantılarındaki kısıtlamalar da dâhil, malların serbest dolaşımı önündeki tüm engelleri kaldırmamıştır.”, AB KOMİSYONU, 2024 İlerleme Raporu, T. 30.10.2024, s. 50; https://enlargement.ec.europa.eu/turkiye-report-2024_en (E.T. 05.04.2025); “Avrupa Konseyi, önceki sonuçlarını hatırlatarak, Kıbrıs sorununun BM çerçevesinde, ilgili BM Güvenlik Konseyi kararlarına uygun ve Birliğin kurulduğu ilkeler ve müktesebat doğrultusunda kapsamlı bir şekilde çözülmesine tamamen bağlı kalmaya devam etmektedir.”, bkz. AB KONSEYİ, Özel Toplantı, T. 17.04.2024, s. 4; <https://www.consilium.europa.eu/media/m5jlwe0p/euco-conclusions-20240417-18-en.pdf> (E.T. 05.04.2025).

¹²¹ PAZARCI, s. 187.

¹²² “Bu durum, ... Kıbrıs Cumhuriyeti'ne (GKRY'ye) Türkiye'ye karşı siyasi baskı kurmak adına ciddi bir koz kazandırıyor. AB üyeliği sayesinde bu ... ülke, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki politik manevra alanını kısıtlayabiliyor.”, açıklamalar için bkz. EISSLER, ARASIL, s. 76; AB, GKRY'nin bu hususta ileri sürdüğü görüşleri savunmaktadır, GKRY'nin görüşleri için bkz. IOANNIDES, Rough Seas Ahead, s.160; KARIOTIS s. 45; EVAGHOROU, s. 109; IOANNIDES, Eastern Mediterranean Sea, s. 69; YIALLOURIDES, s. 30.

¹²³ AB KOMİSYONU, 2007 İlerleme Raporu, T. 09.11.2007, s. 24, https://enlargement.ec.europa.eu/turkey-progress-report-2007_en (E.T. 05.04.2025).

¹²⁴ AB KOMİSYONU, 2007 İlerleme Raporu, s. 24.

¹²⁵ Bazı AB belgelerinden şu şekilde örnekler verilebilir: “Şubat 2018'de Türkiye, donanmaya ait gemileriyle Kıbrıs Cumhuriyeti adına faaliyet gösterecek İtalyan Şirketi ENI'ye ait geminin sondaj çalışmalarını engellemiş ve planlanan sondaj faaliyetlerinin yarıda kesilmesine yol açmıştır.”, açıklamalar için bkz. AB KOMİSYONU, 2018 İlerleme Raporu, T. 17.04.2018, s. 60, https://enlargement.ec.europa.eu/turkiye-report-2018_en (E.T. 05.04.2025); “Türk savaş gemileri, Ekim 2021 ve Ocak 2022'de Kıbrıs Cumhuriyeti'nin münhasır ekonomik bölgesinde arama faaliyeti yapmasını engellemiştir.”, açıklamalar için bkz. AB KOMİSYONU, 2022 İlerleme Raporu, T. 12.10.2022, s. 79, https://enlargement.ec.europa.eu/turkiye-report-2022_en (E.T. 05.04.2025); “AB Zirvesi, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenlik haklarına karşı yapılan ve derhal son verilmesi gereken ihlalleri şiddetle kınamıştır. Doğu Akdeniz'de istikrarlı ve güvenli bir ortam sağlanması ve Türkiye ile iş birliğine dayalı ve karşılıklı çıkarlarını gözetken bir ilişki geliştirilmesinin AB'nin stratejik çıkarına olduğunu vurgulamıştır”, açıklamalar için bkz. AB KONSEYİ, Brüksel Zirvesi, T. 01.10.2020, s. 11, <https://www.consilium.europa.eu/media/45910/021020-euco-final-conclusions.pdf> (E.T. 05.04.2025).

olarak Türkiye'nin bu faaliyetleri GKRY'nin belirlediği münhasır ekonomik bölge sınırları içerisinde yürütmesi olarak gösterilmiştir¹²⁶. Bu faaliyetlere karşı AB Türkiye'ye karşı yaptırım uygulamış, Türkiye'nin bu kapsamdaki görüşlerini görmezden gelmiştir¹²⁷

Yukarıda zikredilen *Sevilla Haritası*, AB tarafından hazırlanmıştır¹²⁸. Bu Harita, AB'nin Doğu Akdeniz'e ilişkin görüşlerini ortaya koymaktadır.

Bu veriler göz önüne alındığında AB'nin GKRY'nin görüşlerini dillendirdiği ve bunları uygulamaya soktuğu açıktır¹²⁹. Şu halde Türkiye - Suriye arasında yapılması muhtemel sınırlandırma anlaşmasına AB'nin itiraz edeceği açıktır. Önceki uygulamalardan anlaşılacağı üzere Türkiye ile Suriye Yönetimi'ne yaptırım uygulayacağı ve hatta KKTC'nin de bundan etkileneneceği kuvvetle muhtemel görünmektedir¹³⁰.

SONUÇ

Doğu Akdeniz'de 2000'li yılların başında keşfedilen hidrokarbon rezervleri ile bölgenin cazibesi artmış, ancak bu durum beraberinde birçok uyuşmazlığı getirmiştir. Bunun ana nedeni, Doğu Akdeniz'in dar bir deniz olması nedeniyle ilgili kıyı devletlerinin deniz yetki alanlarının çakışmasından ileri gelmektedir. Bu tür neticelere engel olmanın yolu ilgili kıyı devletleri arasında sınırlandırma anlaşmaları yapılmasından geçmektedir.

Türkiye - Suriye, Doğu Akdeniz'de kıyıdaş iki devlettir. Bu iki devlet arasında deniz sınırlandırma anlaşması henüz akdedilmemiştir. Bu durum Türkiye ile Suriye arasındaki ilişkilerin

¹²⁶ “Türkiye, Mayıs 2019'dan bu yana altı yeni sondaj çalışması başlatmıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri, sondaj gemilerinin çalışmaları sırasında bu gemilere refakat etmiştir. Bununla birlikte, Kıbrıs Cumhuriyeti'ne ait münhasır ekonomik bölge alanında Türkiye tarafından gerçekleştirilen askerî tatbikatların sayısında önemli bir artış olduğunu bildirmiştir”, bkz. AB KOMİSYONU, 2020 İlerleme Raporu, T. 06.10.2020, s. 67, https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2020-10/turkey_report_2020.pdf (E.T. 05.04.2025).

¹²⁷ “Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de yürüttüğü sondaj faaliyetleri çerçevesinde, Temmuz 2019'da Konsey; Türkiye ile yürüttüğü Kapsamlı Hava Taşımacılığı Anlaşması müzakerelerini durdurma, Türkiye – AB Ortaklık Konseyi'ni ve diğer Türkiye – AB Yüksek Düzeyli Diyalog toplantılarını bir süreliğine askıya alma, Komisyon'un 2020 yılı için Türkiye'ye yönelik katılım öncesi yardımın azaltılması önerisini destekleme ve Avrupa Yatırım Bankasına, başta devlet destekli olmak üzere Türkiye'ye borç verme faaliyetlerini gözden geçirme çağrısında bulunmaya karar vermiştir”, açıklamalar için bkz. AB KOMİSYONU, 2020 İlerleme Raporu, s. 67.

¹²⁸ AYAZ-AVAN, s. 104; GÜRDAL, İNCE, s. 1029; GÖZÜGÜZELLİ, s. 46.

¹²⁹ Doktrinde AB'nin bu yaklaşımını destekleyen öneriler sunulmaktadır, bkz. “AB, özellikle Kıbrıs'a yönelik yasa dışı eylemler karşısında (KKTC ve onun adına hareket eden Türkiye tarafından gerçekleştirilen) Kıbrıs'a destek vermeli ve gerekirse 2019 yılında uygulamaya konulan yaptırımları yoğunlaştırmalıdır.”, açıklamalar için bkz. ZAREBA, s. 2; Aynı şekilde “AB şu anda Türkiye'nin Akdeniz'deki eylemlerine yalnızca kınama düzeyinde tepkiler vermekle yetinmektedir. Ancak, Türkiye'ye BM gibi bir üst düzey uluslararası otorite tarafından yaptırım uygulanmadığı sürece, Türk hükümeti ulusal ve bölgesel çıkarlarını takip etmeye devam edecektir.”, FAHMY, s. 135; Benzer şekilde bkz. EISSLER, ARASIL, s. 76; Anlaşıldığı üzere Türkiye'nin uluslararası hukuktan doğan haklarını kullanması, AB ve GKRY görüşlerine yakın duran doktrin bakımından yaptırım ile tehdit altına alınması gereken bir durum olarak nitelendirilmektedir.

¹³⁰ AB Komisyonu, 2023 Türkiye İlerleme Raporu'nda KKTC'nin Türk Devletleri Teşkilatına gözlemci üye olmasını BM Şartı'nın ihlali olarak nitelendirmiştir, bkz. AB KOMİSYONU, 2023 İlerleme Raporu, T. 08.11.2023, s. 79, https://enlargement.ec.europa.eu/turkiye-report-2023_en (E.T. 05.04.2025); Türkiye - KKTC - Suriye arasında yapılması muhtemel anlaşmanın belirmesi üzerine AB, Türk Devletleri Teşkilatı üyelerinden Kıbrıs'ta yalnızca GKRY'nin varlığının tanınmasını istemiştir. Bu şekilde AB, muhtemel anlaşmanın KKTC ayağını engellemeye çalışmaktadır, bkz. E-KATHIMERİNİ.COM, Central Asian States Send Envoys to Cyprus, Accept UN Resolutions on Occupied North <https://www.ekathimerini.com/politics/foreign-policy/1266999/central-asian-states-send-envoys-to-cyprus-accept-un-resolutions-on-occupied-north> (E.T. 05.04.2025).

seyrinden kaynaklanmıştır. Suriye iç savaşının sürdüğü dönemde iki devlet arasında ilişkiler kesilmiştir. 8 Aralık 2024 tarihinde Esad Rejimi'nin yıkılması ile iç savaş sona ermiş, Türkiye ile Suriye arasındaki ilişkiler düzelme evresine girmiştir. Böyle bir dönemde iki devlet arasında Doğu Akdeniz deniz yetki alanları üzerine sınırlandırma anlaşması yapılması ihtimali doğmuştur.

Muhtemel anlaşmanın konu edineceği deniz alanı, Türkiye'nin Finike ile Silifke arasındaki kıyı şeridi ve Suriye'nin Lazkiye ile Tartus arasındaki kıyı şeridi arasındaki alandır. Bu alan sınırlandırılırken gerek Türkiye gerek Suriye 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne taraf olmadıkları için her iki devlete uygulanması mümkün teamül niteliğini haiz kurallar esas alınmalıdır. Bu kapsamda hakça ilkeler göz önünde bulundurulmalı, bu ilke üzerinden sınırlandırma yapılırken “coğrafyanın üstünlüğü”, “kapatmama ilkesi” ve “orantılılık ilkesi” gibi ilkelerden yararlanılmalıdır.

Muhtemel anlaşma KKTC'yi son derece ilgilendirmektedir. Türkiye - Suriye arasında yan sınır anlaşması yapılması gerekirken, kıyıları karşılıklı olan KKTC ile Suriye arasında da bir sınırlandırma anlaşması yapılması da gerekmektedir. Üçlü ilişki bakımından Türkiye ile Suriye'nin kıta ülkeleri oldukları, KKTC'nin ise ada ülkesi olduğu ve coğrafi özellikler kapsamında adaların özel durumunun göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmelidir.

Muhtemel anlaşmanın içeriği kadar etkileri de önem taşımaktadır. Zira böyle bir anlaşmanın Yunanistan, GKRY ve AB tarafından savunulan *Sevilla Haritası*'nı tartışmaya açacağı kuvvetle muhtemeldir. *Sevilla Haritası*'nda sınır çizgileri belirlenirken kıta ülkeleri ile adalara eşit etki tanınmaktadır. Bu yaklaşım, Doğu Akdeniz'de en uzun kıyı uzunluğuna sahip olan Türkiye'yi Antalya Körfezi açıklarında 41.000 km'lik bir alana hapsedmektedir. Ancak *Sevilla Haritası*'daki yaklaşım uluslararası hukuk ilke ve kaideleri ile bağdaşmamaktadır. Zira uluslararası içtihat bakımından eşit uzaklık çizgisinin ters tarafında kalan adalara tam/eşit etki tanınmamaktadır. Aynı durum GKRY içinde geçerlidir. GKRY, *Sevilla Haritası*'ndaki eşit uzaklık çizgisine uygun olarak muhtelif zamanlarda Mısır, Lübnan ve İsrail ile sınırlandırma anlaşmaları yapmıştır. Bu anlaşmalarla Türkiye yok sayılmıştır. Ancak hakça ilkeler ve bu kapsamda coğrafyanın üstünlüğü, kapatmama, orantılılık ilkeleri ile adaların özel durumunu göz önünde bulundurmeyen *Sevilla Haritası*'nın bu uygulamasının uluslararası hukuk ilke ve kaidelerine aykırı olduğu açıktır. Bunun dışında GKRY, zaruret hali hukuksal gerekçesi ile Kıbrıslı Türkleri/KKTC'yi yok saymaktadır. Ancak zaruret halinin hukuki şartları oluşmamıştır. Türkiye hem *Sevilla Haritası*'nda yer alan eşit uzaklık çizgisi ilkesine hem de zaruret hali hukuksal gerekçesine sürekli itiraz etmiştir. Türkiye, bu itirazları doğrultusunda Doğu Akdeniz'de sınırlandırma anlaşmaları yapmaktadır. İlk Anlaşma KKTC ile ikincisi Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti ile yapılmıştır. Üçüncü sınırlandırma anlaşmasının Suriye ile yapılması halinde Yunanistan ile GKRY'nin Doğu Akdeniz'de uygulamaya çalıştıkları *Sevilla Haritası* modeli, ilgili kıyı devletleri bakımından tartışmaya açılacaktır. Dolayısıyla Yunanistan gibi GKRY'nin de muhtemel anlaşmaya itirazda bulunacağı açıktır.

Suriye, Türkiye ile sınırlandırma anlaşması yapması halinde Yunanistan ile GKRY'nin *Sevilla Haritası*'ndaki deniz alanlarına göre %20 oranında daha fazla deniz alanı kazanacaktır. Bu da 1.604 km²'lik deniz alanına tekabül etmektedir. Bu durum diğer kıyı devletleri içinde geçerlidir. Libya; Yunanistan ile yapılacak anlaşmaya göre Türkiye ile yaptığı anlaşma ile 16.700 km² daha fazla deniz alanı kazanmıştır. GKRY yerine Türkiye ile sınırlandırma anlaşmaları yapılmış olsaydı Mısır 21.303 km², Lübnan 1.620 km², İsrail 4.515 km² daha fazla deniz alanına sahip olacaktı. Henüz bir sınırlandırma anlaşması yapmamış olan devletlerden Filistin'in 8.510 km² daha fazla deniz alanına sahip olması mümkündür. Bu durum ilgili kıyı devletlerinin *Sevilla Haritası*'nın ada ile kıta devletlerine eşit etki tanıyan yaklaşımını sorgulamalarına neden olacaktır.

Türkiye - Suriye arasında yapılması muhtemel sınırlandırma anlaşmasına KKTC'nin dahil edilmesi ve Türkiye - Suriye - KKTC arasında bir sınırlandırma anlaşması yapılması halinde KKTC'nin Suriye tarafından *de facto* tanınması söz konusu olacaktır. Bu da Kıbrıs Adası'nın yalnızca GKRY'den ibaret olmadığını, KKTC'nin Doğu Akdeniz deniz yetki alanları üzerine hak ve yetkilerinin bulunduğunu ortaya koymak bakımından önemli bir adım olacaktır.

Doğu Akdeniz'de AB'nin varlığı, GKRY'nin Birliğe üye olması nedeniyle söz konusudur. Süreç içerisinde AB, GKRY'nin Doğu Akdeniz'e ilişkin görüşlerini paylaşmaya ve savunmaya başlamıştır. İlk olarak AB, GKRY tarafından ileri sürülen zaruret hali hukuksal gerekçesini kabul etmiştir. Bu şekliyle, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tek ve yasal hükümeti olarak GKRY'yi tanımakta, Ada'da yaşayan Kıbrıslı Türkleri ve bunların kurmuş oldukları KKTC'yi yok saymaktadır. Dolayısıyla Doğu Akdeniz'de yapılan ya da yapılacak sınırlandırma anlaşmalarında Kıbrıslı Türkler hesaba katılmamaktadır. Ancak uluslararası hukukun zaruret hali için aramış olduğu i-) tek olanak ve son çare olma, ii-) meşru ve yasal otorite tarafından uygulanma, iii-) ilgili devletin katkı vermemesi şartları oluşmamıştır. Dolayısıyla zaruret hali hukuksal gerekçesine bağlı olarak GKRY'nin Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tek ve yasal hükümeti olarak kabulü hukuki dayanaktan yoksundur. AB'nin taraflı yaklaşımı, Doğu Akdeniz deniz yetki alanları bakımından da kendisini göstermektedir. AB, GKRY'nin egemen devlet olarak Doğu Akdeniz'de sınırlandırma anlaşmaları yapabileceğini kabul etmektedir. Bu anlaşmalara Türkiye'nin itiraz edemeyeceğini ileri sürmektedir. Türkiye'nin itirazlarını ileri sürmesi neticesinde AB yaptırımlar uygulamaktadır. Bu uygulamalar, Türkiye - Suriye arasında yapılması muhtemel sınırlandırma anlaşmasına AB tarafından itiraz geleceğini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- ABDULLAHZADE, C. (2021). Uluslararası Hukukta Deniz Yetki Alanları ve Doğu Akdeniz Bağlamında Türkiye'nin Egemen Hakları, *içinde* Doğu Akdeniz Sempozyumu: Doğu Akdeniz Sorunlarına Hukuki ve Siyasi Yaklaşım ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin Çözümdeki Muhtemel Rolü. TBMM, (1 b.). Ankara, 113-151.
- ACER, Y. (2020). Doğu Akdeniz'de Yunanistan-Mısır Deniz Sınırı Antlaşması ve Türkiye. *Adalet Dergisi*, 2(65), 13-26.
- ACER, Y. (2021). Turkey's Legal Approach to Maritime Boundary Delimitation in the Eastern Mediterranean Sea. *Insight Turkey*, 23(1), 99-114.
- ACER, Y. (2025). The Potential Of A Türkiye-Syria Maritime Border Agreement. SETA > Opinion. <https://www.setav.org/en/opinion/the-potential-of-a-turkiye-syria-maritime-border-agreement> (E.T. 05.04.2025).
- AÇIKGÖNÜL, Y. E. (2012). Deniz Yetki Alanlarının Hakça İlkeler Çerçevesinde Sınırlandırılması. Legal Yayıncılık. (1 b.). İstanbul
- AHNISH, F. A. (1993). The International Law of Maritime Boundaries and the Practice of States in the Mediterranean. Clarendon Press, (1 b.). Oxford.
- AKBAYRAK, D. (2021). Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Avrupa Birliğine Üyelik Süreci ve Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerinde Kıbrıs Sorunu. Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Ankara.
- ALPER, G. (2020). Uluslararası Hukuk Çerçevesinde Doğu Akdeniz'deki Münhasır Ekonomik Bölge İlanları ve Sınırlandırmaları; Türkiye'nin Güvenliği ve KKTC Üzerindeki Etkiler. *Anadolu Strateji Dergisi*, 2(2), 29-42.
- ARICIOĞLU, E. B. (2024). Uluslararası Deniz Hukuku Bağlamında Doğu Akdeniz'de Bölgesel ve Küresel Enerji Politikalarının Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Yansımaları. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- ARIDEMİR, H., ALLI, Ç. (2019). Doğu Akdeniz Bölgesindeki Münhasır Ekonomik Bölge Tartışmalarının Analizi. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 4(10), 188-202.
- ARSAVA, F. (1996). Kıbrıs Sorununun Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 51(1), 43-51.
- ATACAN, B. (2025). Suriye'nin Tarihsel ve Sosyo-Politik Dönüşümü: Kültürel Miras, Modern Krizler ve Gelecek Perspektifleri. *Avrasya Dosyası*, 15(2/1), 1-27.
- AYAZ-AVAN, E. (2020). Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Sorunu: Türkiye'nin Politikası ve AB'nin Yaklaşımı. *Avrasya Etüdleri*, 26(58), 87-112.
- BAKIR, A. (2024). Petrol ve Doğal Gaz Bağlamında Türkiye'nin Doğu Akdeniz Politikaları. Yüksek Lisans Tezi, Batman Üniversitesi, Batman.
- BALIK, İ. (2018). Türkiye'nin Deniz Yetki Alanları ve Kıyıdaş Ülkelerle Yetki Alanı Anlaşmazlıkları. *Kent Akademisi*, 11-33(1), 86-98.

- BARDAKÇI, M. (2023). Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığının Hukuki Boyutu ve Türkiye. *The Boğaziçi Law Review*, 1(1), 69-97.
- BAŞEREN, S. H. (2006). Ege Sorunları. (2 b.). İstanbul.
- BAŞEREN, S. H. (2010). Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı. (1 b.). İstanbul.
- BAYILLIOĞLU, U. (2019). Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 121. Maddesinin Doğu Akdeniz'de Etkisi: Meis, Karaada ve Fener Adası'nın Statüsüne İlişkin Bir Değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23(2), 185-223.
- BOZYEL, F. (2023). Türkiye ve Yunanistan Arasında Ege Adalarının Durumu Hakkındaki Uyuşmazlıklar Üzerine İnceleme. *İçtimaiyat*, (Özel Sayı), 12-27.
- BÖLÜKBAŞI, D. (2004). Turkey and Greece – The Aegean Disputes – A Unique Case in International Law. (1 b.). London.
- ÇAMYAMAÇ, A. (2004). Uluslararası Deniz Hukukunda Adaların Durumu. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- DEMİR, İ. (2024). Doğu Akdeniz'de Türkiye ve Yunanistan Arasındaki Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı. *Tokat Gaziosmanpaşa Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1), 71-91.
- DOST, S. (2018). Uluslararası Hukukta Orantılılık İlkesi. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 6(12), 361-399.
- EISSLER, E. R., ARASIL, G. (2014). Maritime Boundary Delimitation in the Eastern Mediterranean. *The RUSI Journal Publication*, 159(2), 37-41.
- EMILIANIDES, A. C. (2007). Accession of the Republic of Cyprus to the EU, The Constitution And the Cypriot Doctrine of Necessity. *Cyprus Yearbook of International Relations*, 65-82.
- ERCİYES, Ç., SÜMER, M. (2019). Deniz Alanlarının Sınırlandırılması Süreci. *DEHUKAMDER*, 2(2), 415-476
- ERÇAKICA, M. (2022). Current Maritime Delimitation Activities in the Eastern Mediterranean Sea: An Evaluation from International Maritime Law Perspective. *İçinde Politics, Economy, Security Issues Hidden Under the Carpet of Mediterranean*. European Publisher, 30-44.
- ERDEM, M. (2019). Adaların Deniz Alanlarının Sınırlandırılmasındaki Rolü: Uluslararası Adalet Divanı ve Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi Pratiği, *Deniz Hukuku Dergisi*, 2(1), 45-68.
- EVAGHOROU, E. I. (2020). Energy Developments In The Eastern Mediterranean Region And Geostrategic Implications On The Cyprus Issue. *International Journal of Euro-Mediterranean Studies*, 3(1), 109-133.
- EVANS, M. (2015). Maritime Boundary Delimitation. içinde *The Law of the Sea*. Oxford University Press, 254-279.
- FAHMY, W. (2020). The Conundrum of Delimitation of Maritime Boundaries In The Eastern Mediterranean: The Greece-Egypt Agreement In The Face of Turkey-Libya Agreement. *Pro Justitia*, 109-137.

- GÖZÜGÜZELLİ, E. (2021). International Law of the Sea and Megisti. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi* 4(1), 39-55.
- GÜNGÖREN, B. O. (2006). Türkiye'nin Deniz Yetki Alanları Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- GÜRDAL, E., İNCE, F. (2022). Yunanistan Meselesi Üzerinden Türkiye'nin Libya Yaklaşımı ve İrını Operasyonu. Mehmet Akif Ersoy İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2), 1014-1038.
- HATİP, E. (2015). Kıbrıs Sorununda Avrupa Birliği'nin Rolü (1990-2004). Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara.
- IOANNIDES, N. (2014). Rough Seas Ahead: The Implementation of the Law of the Sea in the Turbulent Waters of the Eastern Mediterranean Sea. *Cyprus Human Rights Law Review*, 3(2), 160-179.
- IOANNIDES, N. (2021). Maritime Claims and Boundary Delimitation Tensions and Trends in the Eastern Mediterranean Sea. Routledge. (1 b.). New York.
- KANAT, S., GÜRDAL, T. (2022). Doğu Akdeniz'de Deniz Yetki Alanı Uyuşmazlığı ve Türkiye – Libya Mutabakatı. *Hakkari Review*, 6(2), 25-45.
- KAPOOR, D. C., KERR, A. (1986). A Guide to Maritime Boundary Delimitation. Sweet & Maxwell. (1 b.). London.
- KARIOTIS, T. C. (2011). Hydrocarbons and the Law of the Sea in the Eastern Mediterranean: Implications for Cyprus, Greece, and Turkey. *Mediterranean Quarterly*, 22(2), 45-56.
- KEDİKLİ, U., DENİZ, T. (2015). Enerji Kaynakları Mücadelesinde Doğu Akdeniz Havzası ve Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı. *Alternatif Politika*, 7(3), 399 – 424.
- KIRVAL, L., ÖZKAN, A. (2021). The Delimitation Dispute of the Maritime Jurisdiction Areas in the Eastern Mediterranean: Turkish Perspective Based on the Equitable Principles. *The Turkish Yearbook of International Relations*, 52, 85-112.
- KOMBOS, C. (2015). The Doctrine of Necessity in Constitutional Law. Sakkoulas Publications. (1 b.) Athens.
- KÜTÜKÇÜ, M. A., KAYA, İ. S. (2016). Uluslararası Deniz Hukuku Kapsamında Doğu Akdeniz'deki Petrol ve Doğalgaz Kaynakları ile Türkiye'nin Hukuki Durumu. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(2/1), 81-96.
- KYRIAKOU, N., SKOUTARIS, N. (2022). Cyprus A Territorially Divided Member State. içinde *National Constitutions and EU Integration*. Hurt Publishing, 385-400.
- LIKA, I. (2020) The Greece-Egypt Maritime Agreement And Its Implications For The Greek-Turkish Dispute In The Eastern Mediterranean. *SETA*, (67), 1-17.
- MİRA, E. R. (2022). Türkiye – Libya Arasında İmzalanan “Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası”nın Türk Dış Politikasına Etkisi. *Anadolu Strateji Dergisi*, 4(1), 17-37.
- NECATİGİL, M. Z. (1989). The Cyprus Question and Turkish Position in International Law. (1 b.). Oxford.

- ÖCAL, Z. (2023). Uluslararası Deniz Hukuku Kurallarının Etkili Olarak Uygulanabilmesi: Doğu Akdeniz Örneği. Yüksel Lisans Tezi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara.
- ÖZBEK, D. (2019). Deniz Alanlarının Sınırlandırılmasında Adaların Etkisinin Değerlendirilmesi. Deniz Hukuku Dergisi, 2(1), 111-194.
- ÖZERSAY, K. (2004). The Excuse of State Necessity And Its Implications on the Cyprus Conflict. Perceptions, 9(4), 31-70.
- PAPASTYLIANOS, C. (2018). The Cypriot Doctrine of Necessity within the Context of Emergency Discourse: How a Unique Emergency Shaped a Peculiar Type of Emergency Law. The Cyprus Review, 30(1), 113-143.
- PAPASTYLIANOS, C. (2023). The Cypriot Doctrine of Necessity and the Amendment of the Cypriot Constitution: The Revision of the Unamendable Amendment Rules of the Cypriot Constitution Through a Juridical Coup D' État. ICL Journal, 17(3), 313–336.
- PAZARCI, H. (2015). Türk Dış Politikasının Başlıca Sorunları. (1 b.). Ankara.
- ROTHWELL, D. R., STEPHENS, T. (2010). The International Law of the Sea. Hurt Publishing. (1 b.). Oxford.
- SAĞLAM, F. (2024). Aegean Sea Continental Shelf Dispute Between Turkey And Greece. İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2(1), 30-43.
- SALİ, Ö. M. (2022). Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasında Doğu Akdeniz Adaları. Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi, 5(1), 38-61.
- STAVSKY, M. M. (1983). The Doctrine of State Necessity in Pakistan. CILJ, 16(2), 341-358.
- STOCKER, J. (2012). No EEZ Solution: The Politics of Oil and Gas in the Eastern Mediterranean. Middle East Journal, 66(4), 579-597.
- ŞAFAK, E. (2015). Doğu Akdeniz'deki Enerji Kaynaklarına İlişkin Hukuki ve Siyasi Sorunlar. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- ŞAFAK, E. (2019). Doğu Akdeniz'de Enerji Bağlamında Değişen Dengeler. (1 b.). Lefkoşa.
- ŞAHİN, İ. (2020). Türkiye-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kıta Sahaneliği Anlaşması. Adalet Dergisi, 2(65), 51-70.
- ŞAHİN, K. (2017). Ege Denizi'nde Yetki Alanları Paylaşımının Öncülü: Karasuları Sorunu. Güvenlik Stratejileri Dergisi, 17(40), 705-725.
- TALMON, S. (2002). Impediments to Peacekeeping: The Case of Cyprus. International Peacekeeping: The Yearbook of International Peace Operations (8), 33-63.
- TANAKA, Y. (2023). The International Law of the Sea. Cambridge University Press. (4 b.). Cambridge.
- TRIMIKLINIOTIS, N., DEMETRIOU, C. (2012). Legal Framework In The Republic of Cyprus, Displacement in Cyprus Consequences of Civil and Military Strife Report. Peace Research Institute. (1 b.). Norveç.
- UĞUR, M. (2006). Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de Kıt'a Sahaneliği ve Münhasır Ekonomik Bölge Sınırlarının Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- VATANSEVER, M. (2010). Kıbrıs Sorununun Tarihi Gelişimi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(Özel Sayı), 1487-1530.
- YAYCI, C. (2012). Doğu Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu ve Türkiye. Bilge Strateji, 4(6), 1-70.
- YAYCI, C. (2024). Mavi Vatan Doktrini ve Suriye ile MEB Anlaşması: Türkiye’nin Stratejik Vizyonu. (1 b.). İstanbul.
- YAYCI, C. (2025). Röportaj | Mavi Vatan Doktrini ve Suriye ile MEB Anlaşması: Türkiye’nin Stratejik Vizyonu. Türk Dış Politikası Araştırma Merkezi, <https://tudpam.org/roportaj-mavi-vatan-doktrini-ve-suriye-ile-meb-anlasmasi-turkiyenin-stratejik-vizyonu/> (E.T. 05.04.2025).
- YIALLOURİDES, C. (2021). Maritime Boundary Delimitation in the Eastern Mediterranean Sea: Progress and Outstanding Legal Issues. Eastern Mediterranean Affairs Magazine (2), 30-38.
- YUMUŞAK, T. (2021). Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılması Sorunu ve Türkiye Bakımından Değerlendirme. Terazi Hukuk Dergisi, 16(164), 325-345.
- YUMUŞAK, T. (2024). Uluslararası Hukuk Bakımından Kıbrıs Sorunu: 1959 – 1960 Andlaşmalarının Hukuki Geçerliliği. Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 14(2), 987-1025.
- YÜCEL, S. (2010). Ege’de Bitmeyen Sorunun Bir Unsuru Olarak Türk ve Yunan Karasuları ve Ulusal Hava Sahaları. Güvenlik Stratejileri Dergisi, 6(12), 83-102.
- ZAREBA, S. (2020). Delimitation of Maritime Areas in the Eastern Mediterranean as a Challenge for the EU. PSIM, 65(1495), 1-2.

AB KARARLARI

- AB KOMİSYONU. 1998 İlerleme Raporu T. 27.11.1998. https://enlargement.ec.europa.eu/turkey-regular-report-1998_en (E.T. 05.04.2025).
- AB KOMİSYONU. 2007 İlerleme Raporu T. 09.11.2007. https://enlargement.ec.europa.eu/turkey-progress-report-2007_en (E.T. 05.04.2025).
- AB KOMİSYONU. 2018 İlerleme Raporu T. 17.04.2018. https://enlargement.ec.europa.eu/turkiye-report-2018_en (E.T. 05.04.2025).
- AB KOMİSYONU. 2020 İlerleme Raporu T. 06.10.2020. https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2020-10/turkey_report_2020.pdf (E.T. 05.04.2025).
- AB KOMİSYONU. 2022 İlerleme Raporu T. 12.10.2022. https://enlargement.ec.europa.eu/turkiye-report-2022_en (E.T. 05.04.2025).
- AB KOMİSYONU. 2023 İlerleme Raporu T. 08.11.2023. https://enlargement.ec.europa.eu/turkiye-report-2023_en (E.T. 05.04.2025).

- AB KOMİSYONU. 2024 İlerleme Raporu T. 30.10.2024.
https://enlargement.ec.europa.eu/turkiye-report-2024_en (E.T. 05.04.2025).
- AB KONSEYİ. Avrupa Topluluğu ve Üye Devletleri Türkiye Deklarasyonu S. C/05/243, T. 21.09.2005. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/pres_05_243 (E.T. 05.04.2025).
- AB KONSEYİ. Brüksel Zirvesi Sonuç Bildirgesi T. 14.12.2006.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/doc_06_3 (E.T. 05.04.2025).
- AB KONSEYİ. Brüksel Zirvesi Sonuç Bildirgesi T. 16.7.2004.
https://www.europarl.europa.eu/summits/pdf/bru0404_en.pdf (E.T. 05.04.2025).
- AB KONSEYİ. Brüksel Zirvesi T. 01.10.2020.
<https://www.consilium.europa.eu/media/45910/021020-euco-final-conclusions.pdf> (E.T. 05.04.2025).
- AB KONSEYİ. Helsinki Zirvesi Sonuç Bildirgesi T: 10.12.1999.
https://www.europarl.europa.eu/summits/hel1_en.htm (E.T. 05.04.2025).
- AB KONSEYİ. Özel Toplantı T. 17.04.2024.
<https://www.consilium.europa.eu/media/m5jlwe0p/euco-conclusions-20240417-18-en.pdf> (E.T. 05.04.2025).

ULUSLARARASI İÇTİHAT

- ICJ. *Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya/Malta)*, Order of 21 March 1984, I.C.J. Reports 1984, p. 162. <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/68/068-19840321-ORD-01-00-BI.pdf> (E.T. 05.04.2025).
- ICJ. *Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya)*, Order of 20 February 1979, I.C.J. Reports 1979, p. 3. <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/63/063-19790220-ORD-01-00-EN.pdf> (E.T. 05.04.2025).
- ICJ. *Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya/Malta)*, Judgment, I.C.J. Reports 1985, p. 13. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/68/068-19850603-JUD-01-00-EN.pdf> (E.T. 05.04.2025).
- ICJ. *Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area*, Judgment, I. C.J. Reports 1984, p. 246. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/67/067-19841012-JUD-01-00-EN.pdf> (E.T. 05.04.2025).
- ICJ. *Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)*, Judgment, I.C.J. Reports 2009, p. 61. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/132/132-20090203-JUD-01-00-EN.pdf> (E.T. 05.04.2025).

- ICJ. *Maritime Delimitation in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean (Costa Rica v. Nicaragua) and Land Boundary in the Northern Part of Isla Portillos (Costa Rica v. Nicaragua)*, *Judgment*, *I.C.J. Reports* 2018, p. 139. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/157/157-20180202-JUD-01-00-EN.pdf> (E.T. 05.04.2025).
- ICJ. *North Sea Continental Shelf, Judgment*, *I.C.J. Reports* 1969, p. 3. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/52/052-19690220-JUD-01-00-EN.pdf> (E.T. 05.04.2025).
- ITLOS. *Delimitation of the Maritime Boundary in the Bay of Bengal (Bangladesh/Myanmar)*, *Judgment*, *ITLOS Reports* 2012, p. 4. https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_16/published/C16-J-14_mar_12.pdf (E.T. 05.04.2025).
- RIAA. *Arbitration Between Barbados and the Republic of Trinidad and Tobago*. T. 11.4.2006. https://legal.un.org/riaa/cases/vol_xxvii/147-251.pdf (E.T. 05.04.2025).
- RIAA. *Delimitation of the Continental Shelf Between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the French Republic (UK - France)*. T. 30.06.1977. https://legal.un.org/riaa/cases/vol_xviii/3-413.pdf (E.T. 05.04.2025).